

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Bakalářská práce

Montánní turismus jako příležitost pro tvorbu nových produktů cestovního ruchu

Vypracovala: Veronika Adamcová
Vedoucí práce: Ing. Petr Janeček, Ph.D.

České Budějovice 2020

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Veronika ADAMCOVÁ**
Osobní číslo: **E17435**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Téma práce: **Montánní turismus jako příležitost pro tvorbu nových produktů cestovního ruchu**
Zadávající katedra: **Katedra obchodu a cestovního ruchu**

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Cílem práce je analýza potenciálu využití montánního turismu ve vybrané destinaci. Analýza požadavků účastníků montánního turismu. Návrhy opatření pro vyšší spokojenost účastníků montánního turismu v tuzemské destinaci cestovního ruchu.

Metodický postup:

1. Vypracujte teoretický úvod k vybranému tématu
2. Charakterizujte vybraný region
3. Analyzujte předpoklady montánního cestovního ruchu ve zvoleném regionu
4. Pomocí vhodných metod analyzujte poptávku po montánním turismu ve vybraném regionu
5. Syntetizujte získané informace
6. Navrhněte opatření, která povedou ke zlepšení využití potenciálu pro montánní turismus
7. Dvě opatření specifikujte

Rámcová osnova:

1. Úvod. 2. Literární rešerše. 3. Cíle a metody. 4. Analýza a syntéza poznatků z vlastního zkoumání. 5. Vlastní návrhy. 6. Závěr. 7. Seznam literatury.

Rozsah pracovní zprávy: **40-50 stran**

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Canalejo, A.M.C., López-Guzmán, T.J., & Millán Vázquez De La Torre, G. (2010). *Industrial mining tourism activities*. *Anatolia*. 21(2), 379-383.
- Jakubíková, D. (2012). *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i zahraniční konkurenci*. Praha: Grada Publishing.
- Kršic, A., Misilo, M., & Musa, S. (2015). *Geotourism as a factor of development of mid-bosnian schist mountains areza (example of Fojnica municipality)*. *Razgledi*. 43, 109-112.
- Schejbal, C. (2016). *To Theory of Montanistic tourism*. *GeoScience Engineering*. 62(2), 5-8.
- Vystoupil, J., & Šauer, M. (2011). *Geografie cestovního ruchu ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Petr Janeček, Ph.D.**
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání bakalářské práce: **18. ledna 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **14. dubna 2020**

V Českých Budějovicích dne 4. února 2019

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

Ing. Petr Štumpf, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. září 2020

.....

Veronika Adamcová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Ing. Petru Janečkovi, Ph.D. za cenné rady, vstřícnost a odborné vedení při tvorbě mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat zaměstnancům Hornického muzea Příbram za ochotu při sběru dotazníků. Mé poděkování patří také rodině, která mě při studiu podporovala a věřila ve mne.

Obsah

Obsah	1
Úvod.....	3
1. Cestovní ruch	4
1.1. Typologie cestovního ruchu	4
1.1.1. Kulturní cestovní ruch	5
1.1.2. Montánní turismus	7
1.2. Destinace cestovního ruchu.....	10
1.3. Produkt cestovního ruchu.....	12
2. Cíl práce a metodika	13
2.1. Cíl práce	13
2.2. Metodický postup.....	13
3. Vymezení vybraného regionu	15
3.1. Region Příbram	15
3.1.1. Historie města	16
3.2. Atraktivita cestovního ruchu	16
3.2.1. Přírodní atraktivity	17
3.2.2. Kulturně-historické atraktivity.....	18
4. Hornictví na Příbramsku	21
4.1. Historie.....	21
4.2. Předpoklady montánního cestovního ruchu na Příbramsku.....	24
5. Hornické muzeum Příbram	28
5.1. Pobočky Hornického muzea Příbram.....	28
5.1.1. Hornický skanzen Březové Hory	28
5.1.2. Památník Vojna Lešetice	31
5.1.3. Skanzen Vysoký Chlumeč	32
5.1.4. Muzeum Špýchar Prostřední Lhota	32
5.1.5. Muzeum zlata Nový Knín.....	33
5.2. Akce pořádané Hornickým muzeem	33
6. Dotazníkové šetření	35
6.1. Shrnutí dotazníkového šetření.....	45
7. Doporučení a návrhy.....	46
7.1. Doporučení.....	46

7.2. Návrh 1: Audio-průvodci v cizích jazycích	48
7.3. Návrh 2: Interaktivní prohlídkový okruh „Horníkův den“	50
8. Závěr	53
I. Summary and Keywords	54
II. Seznam použité literatury	55
III. Seznam obrázků a tabulek	59
IV. Seznam příloh	61
V. Přílohy	62

Úvod

Pod pojmem montánní turismus si jen málo z nezasvěcených lidí dokáže představit, co je hlavním motivem účastníků tohoto cestovního ruchu. Možná, pokud bychom ho nazvali báňský, případně hornický cestovní ruch, už by se mohl jevit jasnějším. Jedná se o turismus, jehož účastníci mají zájem o důlní památky, hornictví, historii a technické památky s tímto tématem spojené.

V České republice je hned několik míst, kde si i dnes můžeme připomenout život horníků, těžbu nerostných surovin a dozvědět se více o důlním dědictví, které nám tu naši předci zanechali. Jedním z nich je město s více než 33 tisíci obyvateli, které leží ve Středočeském kraji, přibližně 60 kilometrů jihozápadně od Prahy. Jedná se o město Příbram, jehož počátky hornictví sahají až do 13. století. Největšího významu dosáhlo dolování na Příbramsku v druhé polovině 19. století, kdy se zde těžila železná ruda, stříbro a uran.

Hornictví Příbram doprovází i v současné době. Nachází se zde největší hornické muzeum v České republice a jedno z největších v Evropě, které disponuje velmi zachovalými exponáty a původními prostory. Ročně toto muzeum navštíví přes 110 000 návštěvníků z Česka i ze zahraničí, což svědčí o jeho atraktivitě a kladném přínosu pro region.

Cílem bakalářské práce je zanalyzovat požadavky účastníků montánního turismu v Hornickém muzeu Příbram a následně vytvořit návrhy opatření pro zvýšení jejich spokojenosti. Zároveň také zanalyzovat potenciál využití montánního cestovního ruchu v regionu Příbramsko.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. První část, teoretická, obsahuje obecné poznatky o cestovním ruchu a vybraném regionu, přibližuje čtenáři montánní cestovní ruch a ve stručnosti popisuje hornictví a jeho historii v České republice. Tato část se také zaměřuje na Hornické muzeum Příbram, ve kterém probíhala analýza účastníků montánního cestovního ruchu.

Druhá část, praktická, obsahuje analýzu respondentů muzea a je zde vyhodnoceno dotazníkové šetření. Na základě získaných dat je navrženo několik konkrétních doporučení, která pomohou zvýšit spokojenost návštěvníků a zatraktivnit jim pobyt v muzeu. Na závěr jsou detailněji popsány dva návrhy s potřebnými údaji, které by mohly vést k jejich případné realizaci.

1. Cestovní ruch

Cestovní ruch je významný společensko-ekonomický fenomén z pohledu jednotlivce i z pohledu společnosti. Každým rokem představuje největší pohyb lidské populace nejen za účelem rekreace, ale i poznávání.

Odvětví cestovního ruchu je průřezové a má úzkou vazbu na služby z různých hospodářských sektorů. Významný dopad má na regionální rozvoj, na trh práce, služby obchodu, kultury a dopravy, na malé a střední podnikání, na infrastrukturu a na životní prostředí.

Kromě primární nabídky, tj. přírodních a kulturně-historických podmínek, cestovní ruch vyžaduje i svobodný pohyb obyvatel, disponování fondem volného času a volnou kupní sílu na uspokojování méně zbytných potřeb. (Hesková a kol., 2011)

Definice výše zmíněného volného času zní podle Dumazediera (1915): „*volný čas je komplex aktivit mimo pracovní, společenské závazky, jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu.*“

Pro cestovní ruch je mimo jiné důležitá komplementarita služeb. To znamená, že spotřeba jedné služby vyvolává spotřebu služby další. S tím souvisí i výstavba a provoz ubytovacích, stravovacích, dopravních, rekreačních, zábavních a dalších zařízení cestovního ruchu.

Podle Světové organizace cestovního ruchu UNWTO (1991) se cestovním ruchem rozumí: „*činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa ležícího mimo její běžné prostředí (místo bydliště), a to na dobu kratší než je stanovená (v mezinárodním cestovním ruchu je to jeden rok, v domácím cestovním ruchu je to šest měsíců), přičemž hlavní účel cesty je jiný než výkon výdělečné činnosti v navštíveném místě.*“

Cestovní ruch neboli turismus tudíž můžeme chápat jako soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb souvisejících s cestováním a pobytem osob mimo místa trvalého bydliště a zpravidla ve volném čase za účelem odpočinku, poznávání, zábavy, kulturního a sportovního vyžití a služebních cest, vedoucí k získání komplexního zážitku.

1.1. Typologie cestovního ruchu

Cestovní ruch se projevuje v různých druzích a formách, a ty se neustále vyvíjejí a obohacují. Je to dáno závislostí na poptávce účastníků cestovního ruchu a na technicko-technologických možnostech nabídky.

O druhých cestovního ruchu hovoříme, pokud chceme turismus rozčlenit z pohledu motivace účastníků, to znamená účel, pro který cestují a přechodně pobývají na cizím místě. Mezi druhy řadíme například: rekreační, sportovní, kulturní, lázeňský, dobrodružný, náboženský, kongresový cestovní ruch, a mnoho dalších. Jedním z druhů cestovního ruchu je industriální turismus, jehož součástí je montánní turismus, kterým se podrobněji zabývá kapitola „Montánní turismus“.

O formách cestovního ruchu hovoříme, když ho členíme podle různých příčin, které ho ovlivňují a důsledků, které přináší. Příkladem: členění z geografického hlediska na domácí a zahraniční cestovní ruch, členění podle ročního období na sezonní cestovní ruch, mimosezonní a celoroční, a tak dále. (Hesková a kol. 2011)

1.1.1. Kulturní cestovní ruch

Kulturní turismus lze stručně definovat jako aktivitu, která různými způsoby uspokojuje duchovní potřeby lidí, kterými jsou vzdělávání, poznávání, poučení, ale i zábava či rozptýlení kulturními aktivitami. (Janouchová, 2012)

V praxi spočívá v návštěvách muzeí, galerií, výstav, kulturních pamětihodností, hudebních a filmových festivalů, divadelních představení a společenských akcí.

Kulturní cestovní ruch představuje spojení vzdělávání a účelného trávení volného času, přičemž účastníci jsou obeznámeni nejen s historií a kulturou vlastního a ostatních národů, ale i sociální a ekonomickou situací navštíveného místa. (Hesková a kol., 2011)

Muzea

Definice muzea dle Mezinárodní muzejní rady (1989): *„Muzea jsou stálé nevýdělečné instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřené veřejnosti, které získávají, uchovávají, zprostředkují a vystavují hmotné i nehmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem výchovy, vzdělání a potěšení.“*

Základní kulturně společenskou funkcí muzeí je shromažďovat, chránit, zpracovávat a prezentovat na veřejnosti hmotné a duchovní doklady o rozvoji přírody, společnosti a o veškeré lidské činnosti až do současnosti. Tyto doklady jsou součástí kulturního dědictví pro příští generace. V souladu s potřebami a zájmy společnosti jsou využívány jako

původní prameny vědeckého poznání i k účelům kulturně výchovným a vzdělávacím, čímž přispívají k utváření vědomí člověka. (Daňkovská et al., 1986)

Hornická muzea v ČR (výběr nejzajímavějších)

Nejnámějším a také největším hornickým muzeem v České republice je **Hornické muzeum Příbram**. Vzhledem k tomu, že toto hornické muzeum je hlavním předmětem této práce, je mu věnována samostatná kapitola „Hornické muzeum Příbram“, kde je detailněji popsáno.

Místem, které přímo oplývá hornickými památkami, je město Ostrava a jeho okolí. Z hlediska cestovního ruchu lze považovat za nejvýznamnější atraktivitu této oblasti **Hornické muzeum OKD**. Vzniklo v roce 1987 na dole Anselm díky několika nadšencům, kteří chtěli zachovat ostravskou hornickou historii. Dnešní muzeum se zpřístupnilo veřejnosti 4. prosince 1993 a jeho základní část tvořil hlubinný důl Ferdinandovo štěstí. Dnes nese název Anselm a v jeho prostorách jsou shromážděny veškeré dostupné exponáty s hornickou tematikou, zejména původní stroje a technologická zařízení z celého OKD. Návštěvník si zde na malém úseku může vyzkoušet klecové fárání hlavní jámou přímo na štolové patro. (Janošík, 2010)

Ve Vinařicích u Kladna byl v roce 1994 otevřen **Hornický skanzen Mayrau**, kde si návštěvníci mohou připomenout historii těžby černého uhlí na Kladensku. Historický areál se snaží zachovat program posledního pracovního dne. Prohlídka je směřována po trase havíře před jízdou do podzemí dolu. Návštěvník má možnost projít cechovnou, řetízkovými šatnami, koupelemi až k jámovým budovám dolu. (mayrau.omk.cz, 2020)

České muzeum stříbra v Kutné Hoře, založené v roce 1877, patří k významným objektům důlního dědictví. Muzeum mimo jiné nabízí prohlídkový okruh „Cesta stříbra“, kdy návštěvníci prozkoumají část stříbrného dolu, uvidí proces středověké těžby, zpracování surového stříbra a technologii ražby mince. V dole se nachází autentický těžní stroj na koňský pohon a důlní osada, kde jsou srubové stavby a přístřešky. (cms-kh.cz, 2020)

V Karlovarském kraji se nachází **Hornický region Krušnohoří** (Montanregion Krušné Hory), který je od roku 2019 zapsán jako památka světového dědictví UNESCO. Nejedná se přímo o hornické muzeum nýbrž o celou část regionu (zčásti i Německa), která je hornickou památkou. Návštěvníci mohou prozkoumat hornickou krajinu a objekty, kterých je zde velké množství. Mezi nejvyhledávanější patří Štola Johannes, kde se absolvuje

prohlídka podzemí, pochod povrchovou cestou k žentouru a k obslužnému domku. Oproti ostatním hornickým muzeím v Česku je vstup do Krušnohorského podzemí zpoplatněn vyšší částkou, než mohou být návštěvníci zvyklí. (montanregion.cz, 2020)

Mezi další hornická muzea v České republice se řadí například:

Hornické muzeum v Rudolfově, Hornické muzeum Harrachov, Hornické muzeum Planá, Štola – hornický skanzen dolu Paskov, ve Svatém Janu pod Skalou se nachází Muzeum těžby a dopravy vápence v Českém Krase a v Českém Krumlově je Grafitový důl.

1.1.2. Montánní turismus

Podle Schejbala (2016) je montánní turismus „*druh industriálního turismu, který je zaměřen na sledování vývoje montanistických disciplín a jejich praktických dopadů v historii lidské společnosti.*“

Hornický (tzv. montánní) cestovní ruch byl dlouhá léta považován spíše za okrajovou záležitost pro poměrně omezený okruh odborníků a specialistů. V posledních letech se však ukazuje, že turistický potenciál kdysi průmyslového podzemí je mnohem větší, než se očekávalo.

Podobně jako u přírodních jeskyní je atraktivnost hornických skanzenů založena zejména na zážitku spojeném se vstupem do podzemí. V hornických skanzenech také mohou návštěvníci spatřit původní důlní techniku přímo v prostředí, kde byla používána. Autenticita expozice se tak nedá srovnat s prohlídkou jednotlivých exponátů v muzeu. (cestovníruch.cz, 2009)

„Z pohledu rozvoje cestovního ruchu mají montánní atraktivity podstatně vyšší inovační a zážitkový potenciál. Příkladem úspěšného rozvoje inovativních a zážitkových aktivit v tomto prostředí může být lanové centrum v Hornickém muzeu OKD v Ostravě. Neobvyklý zážitek nabízí návštěvníkům také Hornické muzeum v Příbrami, kde do dolu Drkolnov fírají návštěvníci stejně, jako kdysi havíři – sjedou úpadní štolou do podzemí po 51 m dlouhé skluzavce.“ (Otava, 2009)

V celém světě narůstá zájem o technické památky různých typů průmyslů a industriální turismus se tak rozvíjí ve všech vyspělých zemích. Tato podoba turismu nabízí poznání nejrůznějších průmyslových památek a seznamuje zájemce s typickým průmyslovým prostředím a vývojem průmyslu.

Současně narůstá zájem o prohlídky hornických děl a dopravních cest, úpravárenských a hutních provozů, které s nimi souvisí. Tento trend se dá očekávat, neboť získávání nerostných surovin je úzce spjato s lidskými dějinami už od počátku.

Hornictví v České republice se začalo rozvíjet téměř po celém jejím území již od středověku. Nachází se zde mnoho historických důlních děl a spolu s novodobou těžbou to nasvědčuje tomu, že je v Česku vytvořeno rozsáhlé prostředí pro uskutečňování montánního turismu. (Schejbal, 2016) Důlní objekty představují technicky náročnou práci v mnoha fázích lidské historie a z tohoto důvodu přitahují pozornost odborné i laické veřejnosti. (Böhm et al. 2011) Na základě toho v mnoha zemích vznikla hornická muzea a skanzeny. Ty slouží jako zdroj informací a také jako prostředek k uchování často nenahraditelných památek.

Pozůstatky hornické činnosti jsou nedílnou součástí postindustriální krajiny. Řadíme mezi ně například podzemní důlní díla včetně povrchového vybavení a také nejruznější lomy. Tato krajina si zasluhuje zvýšenou pozornost a ochranu, protože je dokladem hornické, kulturní, sociální a environmentální historie regionu – horníci přinášeli nové znalosti a dovednosti, které pomohly rozvoji oblasti. (Schejbal, 2016)

V České republice se zaměřují na aktivity vedoucí k ochraně, zpřístupnění a využití technických památek převážně orgány státní správy a samosprávy, soukromé organizace a především hornické spolky. O hornických spolicích působících v Příbrami pojednává kapitola „Předpoklady montánního cestovního ruchu na Příbramsku“.

Účastníci montánního cestovního ruchu

Podle Páskové a Zelenky (2002) je montánní turismus forma cestovního ruchu, „jejíž účastníci jsou motivováni možností prohlídky podzemí bývalých i stále funkčních dolů a jejich technického zařízení a budov“. Je spojen s péčí o hornické současné i historické movité i nemovité památky a zkoumá dopady těžby nerostných surovin na společnost a na rozvoj krajiny.

Na návštěvníka a jeho pocity působí silným dojmem hornická kulturní krajina a zejména také vstup do hornických objektů, a to současných i historických. Je to dáno neobvyklým prostředím a autentičností silných zážitků, díky kterým návštěvník lépe pochopí náročnost a nebezpečnost získávání surovin pro život lidstva. (Schejbal, 2016)

Montánní objekty

„Mezi kulturní památky náleží i technické památky (technické atraktivita), tj. stavby, technická zařízení nebo technická řešení jedinečná nebo zajímavá svým provedením, vztahem k okolním stavbám, velikostí, historickým nebo současným významem, designem apod.“ (Pásková & Zelenka, 2002) Montánní objekty se zařazují mezi chráněné na základě několika kritérií, kterými jsou například: velký vliv na technologický vývoj nebo stavba ilustruje významnou historickou etapu a v neposlední řadě také autenticita stavby a její spojení s ekonomickým či sociálním rozvojem daného místa.

Typy montánních objektů

Podle účelu můžeme členit objekty v odvětví získávání nerostných surovin na:

- hornické průzkumné a těžební,
- úpravnické a hutní,
- vodní díla povrchová a podzemní,
- trasy dopravy nerostných surovin a produktů,
- doprovodnou infrastrukturu.

Každá kategorie se pak dále člení na objekty podle účelu, významnosti a vztahu k povrchu. (Schejbal, 2016)

Využití hornických památek

Hornické dědictví obsahuje přírodní (zejména geologické a geomorfologické), historické, architektonické, technologické, technické, umělecké a další aspekty. Existuje několik způsobů, jak využít opuštěné doly pro účely cestovního ruchu. Schejbal (2011) uvádí tyto následující. *„Využití, která budou aplikována, závisí na dané lokalitě a jejich vlastnostech:*

- *rekreační využití jako přírodní prostor k odpočinku a relaxaci,*
- *využití umělých vodních ploch pro sportovní účely,*
- *využití lomů k organizaci událostí pro moto-sportovce, cyklisty a běžce,*
- *lezení,*
- *přírodovědné exkurze,*
- *prohlídky zaměřené na studium technologie těžby (povrchová a podzemní),*

- *využití podzemních prostor pro terapeutické účely.* “

Významná období hornictví v České republice

V českých zemích jsou za období, významná pro specifické krajinné fenomény a procesy, považována především 13. století, ve kterém probíhala vnější a hornická kolonizace a celková proměna osídlení, dále 16. století, kdy se vytvářely rybníční soustavy, 18. století s rozvojem barokní krajiny, druhá polovina 19. století jako období industrializace a také druhá polovina 20. století, kdy docházelo k růstu industrializace a také kladení důrazu na industriální památky.

Ve 13. století se otevřely stříbrné doly u Havlíčkova Brodu a u Jihlavy a velmi bohatá naleziště stříbra v Kutné Hoře. Další doly se nacházely u Stříbra, Příbrami a v Jeseníkách. Mimo stříbra se těžilo hlavně zlato, měď a cín. Nejstarší známé doklady o dolování uhlí jsou z kladenské pánve a z dolnoslezské pánve z 15. a 16. století. V těchto regionech a dalších, které jsou spojené s těžbou nerostných surovin, se postupně vytvářela hornická krajina, která se téměř v nezměněném stavu dochovala dodnes. (Schejbal, 2016)

V Ostravské pánvi v průběhu 19. století vznikaly hornické a hutnické kolonie – šlo o specifické sídelní útvary, v kterých bydleli pracovníci nově zakládaných průmyslových závodů.

1.2. Destinace cestovního ruchu

Montánní turismus v ČR

Jedním z největších montánních regionů v Česku je montanregion Krušnohoří. Skládá se z 22 součástí, z nichž 17 se nachází na německé straně a 5 na české. Svými charakteristikami hornické objekty dokumentují význam regionu v oblasti těžby rud. Mezi památky, které jsou od roku 2019 zapsané na seznamu UNESCO, patří nadzemní i podzemní hornické památky, historická horní města, charakteristické krajinné prvky, haldy, povrchové dobývky, údolí štol a šachet nebo vodní příkopy a nádrže. (montanregion.cz, 2020)

Dalším českým hornickým regionem je Ostravsko. Například důl Michal, kde po ukončení těžby černého uhlí zůstal zachován komplex povrchových budov. Dnes jsou tu

pro návštěvníky tři prohlídkové okruhy s expozicemi, těžními budovami, stroji a podobně. (dul-michal.cz, 2020)

Zajímavým dopadem na hospodářský a sociální vývoj způsobený těžbou a zpracováním grafitu představuje region Českokrumlovsko. Dochované zbytky prací v dolech jsou již ale málo patrné. V Českém Krumlově je v současné době v provozu grafitový důl, kde je část jeho štol v délce 1,8 km zpřístupněna pro veřejnost. (Schejbal, 2016)

Více objektů montánního turismu v České republice je popsáno v kapitole Kulturní cestovní ruch – Hornická muzea v ČR.

Montánní turismus ve světě

V USA se montánní památky zařazují jako národní historické památky, historické parky a zajímavosti a jsou vedeny jejich seznamy na federální i státní úrovni. Z hlediska montánního turismu je nejzajímavější obrovský povrchový důl Bingham canyon v Utahu. Je to nejrozsáhlejší povrchový důl a zároveň největší povrchový měděný důl na světě. Dnes je zde jedna z nejmodernějších hutí, která zachytí téměř veškerý vznikající oxid uhličitý.

Kanadská ložisková oblast Cobalt Mining District byla objevena v roce 1904. Produkovala stříbro, kobalt, nikl a měď. Tato kulturní krajina zahrnuje budovy a stavby z počátku 20. století z části města Cobalt a okresu Coleman, spojeno s těžbou stříbra a rozvojem městského osídlení.

Jako příklad montánního objektu lze uvést pozůstatky uhelných dolů u Tasmánie, kde se dříve používali trestanci jako levná pracovní síla pro využívání místních zdrojů. Toto místo bylo v roce 2007 zapsáno na seznam kulturního dědictví. (Schejbal, 2016)

Využívání starých dolů pro účely cestovního ruchu je již dlouho známo a nejznámějším místem je důl Wieliczka v Polsku. Dnes je tam stále rostoucí zájem o montánní turismus, a to hned ze dvou pohledů – na jedné straně je považován za akční sport, za dobrodružství a na straně druhé dává příležitost turistům seznámit se s nástroji, technologiemi, rudami a životem a prací horníků.

Dalším místem, které má ve světě potenciál pro montánní turismus je oblast Fojnica v Bosně a Hercegovině. Nachází se zde množství důlních tunelů, hájů a hlušín, které přímo vybízí k využití pro cestovní ruch. (Kršić et al., 2015)

Rozvoj montánního turismu by prospěl i provincii Córdoba ve Španělsku. Canalejo, Guzman a de la Torre (2010) ve svém výzkumu zaměřeného jak na potenciální

návštěvníky, tak na místní obyvatelstvo, uvádí, že by místní obyvatelé uvítali rozvoj tohoto typu cestovního ruchu. Vyřešilo nebo alespoň zmírnilo by to socioekonomické problémy, se kterými se tato oblast potýká.

1.3. Produkt cestovního ruchu

Podle Americké marketingové asociace (2007) je produkt: *„To, co lze na trhu nabízet k pozornosti, k získání, k používání nebo ke spotřebě, co má schopnost uspokojit přání nebo potřebu druhých lidí.“*

Produktem může být výrobek, služba, myšlenka, osoba, organizace, kulturní výtvar, místo a tak dále.

Cestovní ruch se řadí do odvětví služeb. Služby se od výrobků odlišují několika specifickými vlastnostmi: nehmotnost, proměnlivost, neoddělitelnost od osoby poskytovatele, neskladovatelnost aj. To znamená, že lidé zúčastnění na produkci a dodávání služeb jsou samotnou součástí produktu. Neoddělitelnou součástí produktu je rovněž zákazník. (Jakubíková, 2009)

V rámci montánního turismu můžeme nazývat produktem například prohlídku v Hornickém muzeu, výstavu důlních strojů, naučnou stezku po montánních objektech pro děti, exkurze v dolech, jízdu hornickým vláčkem a tak podobně.

Návštěvníci chtějí v daném místě zažít něco zajímavého, nevšedního a autentického. Z jejich pohledu je produktem to, co si mohou „uchovat“. To může být zážitek, určitá zkušenost či splněné očekávání. Je to dáno tím, že produkty cestovního ruchu jsou převážně nehmotné a neskladovatelné. (DRING Consulting s.r.o. a kol., 2012)

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem bakalářské práce „Montánní turismus jako příležitost pro tvorbu nových produktů cestovního ruchu“ je analýza potenciálu využití montánního turismu ve vybrané destinaci. Dalším cílem je provedení analýzy požadavků účastníků montánního turismu a navrhnutí opatření pro vyšší spokojenost účastníků montánního turismu v tuzemské destinaci cestovního ruchu. Analýzy budou aplikované na destinaci Příbram a Příbramsko s bližším zaměřením na Hornické muzeum Příbram.

2.2. Metodický postup

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se zabývá obecnými informacemi o cestovním ruchu a vymezením vybraného regionu, kterým je Příbramsko. Dále jsou zde uvedeny informace o hornictví v České republice a na Příbramsku a nakonec tato část představuje Hornické muzeum Příbram, ve kterém byla uskutečněna analýza spokojenosti návštěvníků. Informace v této části byly čerpány z odborné české i zahraniční literatury, publikací a článků vztahujících se k danému tématu, které byly doplněny o informace z ověřených internetových zdrojů.

Praktická část sestává z dotazníkového šetření, prostřednictvím kterého byla nasbírána data od návštěvníků Hornického muzea Příbram. Dotazník týkající se spokojenosti návštěvníků výše zmíněného muzea byl vytvořen v české a anglické verzi v programu MS Word a následně vytištěn. Celkem bylo vytištěno 200 papírových dotazníků, z čehož se vrátilo a bylo možno vyhodnotit 179 dotazníků. Návratnost dotazníků tudíž byla 89,5%.

Dotazník se skládá z 16 otázek, které byly rozhodné pro stanovení analýzy a jejích výsledků. Byly použity otázky uzavřené, otevřené i polouzavřené. Odpovědi byly sbírány pomocí osobního dotazování metodou PAPI (Pen-and-Paper Personal Interview), kdy se odpovědi respondentů zaznamenávaly tužkou do papírového dotazníku. Respondenti na otázky v dotazníku odpovídali anonymně a byli vybráni nahodilým výběrem. Návštěvníci vyplnili dotazník vždy po skončení prohlídky nebo v průběhu akce pořádané Hornickým muzeem.

Dotazníkové šetření probíhalo v měsících září a říjen ve všech dnech v týdnu (kromě pondělí, to je Hornické muzeum zavřené), mimo hlavní sezónu, v areálech muzea.

Toto období pro sběr dotazníků bylo určeno na základě komunikace s pracovníci Hornického muzea, ve kterém zazněla prosba o zanalyzování segmentu návštěvníků, kteří nepodnikají návštěvu v hlavní sezóně.

Data z dotazníků byla vyhodnocena pomocí programu MS Excel. Z dat, která vyplynula z dotazníků, byla navržena opatření a doporučení, která pomohou zvýšit spokojenost návštěvníků Hornického muzea v Příbrami. Dva konkrétní návrhy jsou detailněji popsány s údaji pro možnost realizace. Vzhledem k tomu, že se nejednalo o kontinuální sledování návštěvníků, lze výsledky dotazníkového šetření využívat s možností případné odchylky. Tyto výsledky se vztahují pouze na část segmentu návštěvníků a také je nelze, díky omezenému období mapování, zobecňovat pro celoroční provoz.

3. Vymezení vybraného regionu

Definice regionu podle urbanistické teorie je: „*Účelově vymezené území, kde jsou hranice dány významnými funkčními vazbami popřípadě společenskými charakteristikami a to například fyzikálními, přírodními, klimatickými, etnickými, jazykovými a mnoha jinými.*“ (Šilhánková, 2007)

Nejčastějšími základními vlastnostmi, kterými se region popisuje, jsou: poloha, struktura a integrace.

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje upravuje region jako „*územní celek, vymezený územními obvody krajů a obcí, jehož rozvoj může být podporován podle tohoto zákona.*“

Z pohledu cestovního ruchu se Česká republika dělí na turistické regiony, což jsou území, pro která je typický určitý druh cestovního ruchu. Ten jednotlivé prvky dané oblasti sjednocuje a spojuje, ale zároveň i odlišuje od ostatních regionů. Tyto regiony se pak dále mohou členit na turistické oblasti. Turistické regiony ani oblasti většinou nekorespondují s územněsprávním členěním státu. (Czso.cz, 2009)

3.1. Region Příbram

Okres Příbram se nachází ve Středočeském kraji, kde sousedí s okresy Benešov, Beroun, Praha–západ, Plzeň-jih, Rokycany, Strakonice, Písek a Tábor. V rámci kraje je nejrozhlednějším okresem a v rámci České republiky je třetím největším okresem. Kromě obce Příbram sem patří i Březnice, Dobříš, Krásná Hora nad Vltavou, Nový Knín, Rožmitál pod Třemšínem, Sedlčany a Sedlec-Prčice.

Okres Příbram patří do turistického regionu Střední Čechy. Jeho předností je vysoká zalesněnost území, která je tvořena pásmem Brd, a také existence několika přehrad (Slapy, Orlík, Kamýk).

Samotná obec Příbram patří ke známým královským horním městům. Rozkládá se na ploše o velikosti 33,41 km², na říčce Litavce, na úpatí Brd, zhruba 60 km jihozápadně od Prahy. Příbram má 32 503 obyvatel (k 31. 12. 2019, ČSÚ). (mistopisy.cz, 2019)

3.1.1. Historie města

Město Příbram je správní centrum jednoho z největších regionů v jihozápadní části středních Čech. První dochovaná písemná zmínka o Příbrami pochází z roku 1216. V době panování českého krále a císaře Svaté říše římské Karla IV. byl majitelem území Arnošt z Pardubic a nechal na místě původní dřevěné tvrze postavit kamenný hrádek. V letech 1849-1945 zde sídlilo Montánní učiliště, poté Báňská akademie a Vysoká škola báňská v Příbrami. Se jménem arcibiskupa Arnošta z Pardubic je ve 14. století spjata pověst o vzniku dřevěné sošky Panny Marie a svatohorské kaple, kterou získali v roce 1647 jezuité a od roku 1660 byla postupně přebudována v honosný architektonický klenot českého baroka. V průběhu devadesátých let 20. století a na začátku 21. století začalo docházet k modernizaci existující zástavby Příbrami a k výrazné rekonstrukci zbytku historického jádra města. Podařilo se opravit také některé historické průmyslové stavby, například objekty v areálu dolu Marie, Drkolnov, Vojtěch, Ševčinský a Anenský. (Velfl, 2010)

3.2. Atraktivita cestovního ruchu

Součástí přírody (jeskyně, vodopád apod.) nebo objekt (památky, muzeum, sportoviště, rozhledna apod.), kterou účastník cestovního ruchu navštěvuje s cílem prohlídky, využití či shlédnutí. (rada-severovychod.cz, 2009)

Atraktivitami cestovního ruchu jsou objekty či události, které vyvolávají zájem o návštěvu místa, a to díky svému historickému významu, kulturní hodnotě, přírodní kráse nebo možnostem zábavy.

Na trhu cestovního ruchu tvoří atraktivita primární složku potenciálu rozvoje cestovního ruchu v destinaci. Za sekundární složku potenciálu je považována infrastruktura.

V geografii cestovního ruchu jsou atraktivita řazeny mezi lokalizační podmínky rozvoje cestovního ruchu. (Jarolímková, 2017)

3.2.1. Přírodní atraktivita

- Brdy

Tento nejrozsáhlejší les uprostřed Čech se táhne v souvislém pásmu přibližně 70 km. Maximální výška brdských lesů přesahuje nadmořskou výšku 800 m. Brdy tvoří dominantu západní části příbramského okresu a svým charakterem z přírodovědného hlediska mají nejbližší k Šumavě. (Velfl & Doležal, 1994)

V minulosti byly Brdy vojenským újezdem a sloužily jako cvičiště pro dělostřelectvo. Návštěvníci se mohli pohybovat pouze v bezpečných zónách, které byly vyznačeny značkami. Tam kde nebylo bezpečno, byly umístěny závory a ohradníky.

Později byla většina území Brd sloužící vojenským účelům zrušena a v roce 2015 byly Brdy vyhlášeny Chráněnou krajinnou oblastí (CHKO Brdy). Nyní Brdy svou krásou a pohostinností lákají návštěvníky, ať už houbaře, výletníky či cyklisty, celoročně. Najdeme zde mnoho turisticky atraktivních míst, jako je nejvyšší vrchol Brdské vrchoviny Tok nebo Padrtšské rybníky a mnoho dalších. Brdy jsou protkané několika cyklostezkami a v zimě stopami pro běžkaře, tudíž nabízí i sportovní vyžití.

- Vodní nádrž Orlík

Orlická přehrada a k ní přiléhající rekreační oblast představuje lokalitu, která především v letních měsících přitahuje velké množství rekreantů. Mnoho z nich pak jako zpestření dovolené a odpočinku volí výlet do nedaleké Příbrami.

- Antropogenní tvary reliéfu (haldy)

Halda je antropogenní útvar trvalého charakteru, vzniklý nahromaděním hlušiny při těžbě a mechanické úpravě nerostných surovin a při činnostech prováděných hornicky a hornickým způsobem. (Hořčíčka, 2002) Do tvaru reliéfu zasáhl člověk a tudíž reliéf není přírodně vytvořen. Nicméně pokud je halda několik desetiletí ponechána bez jakýchkoliv zásahů, s největší pravděpodobností zarůstá rostlinami a stromy – v podstatě se stává přírodním útvarem.

Rozsáhlá a staletí trvající hornická činnost ovlivnila podobu krajiny okolo města Příbram, a to zejména v druhé polovině minulého století. Nachází se v ní mnoho hald s vytěženou hlušinou, které se daří jen pomalu rekultivovat. Dílčí rekultivaci prošly alespoň haldy a odkaliště uvnitř města. Na jedné z hald vznikl park, který lze využívat k volnočasovým

aktivitám. Velké haldy se stávají významným a dobře viditelným prvkem krajiny. (Schejbal, 2016)

3.2.2. Kulturně-historické atraktivity

Kulturně-historické atraktivity vzniklé činností člověka svou hodnotou přitahují návštěvníky, přičemž samy o sobě vystupují jako součást potenciálu krajiny a určují směr jejího funkčního využívání (Kopšo, 1992). Tyto atraktivity je možné označit jako cílová místa, která fungují jako ústřední motiv vzniku cestovního ruchu (Mariot, 1973).

- Svatá Hora

Jedním z nejvýznamnějších poutních míst v České republice je Svatá Hora, která k Příbrami neodmyslitelně patří. Původní kaplička vznikla na počátku 16. století a do nynější podoby bylo poutní místo vybudováno ve 2. polovině 17. století. Svatá Hora se tak stala jedním z nejrozsáhlejších raně barokních objektů u nás, který stále láká velké množství poutníků a návštěvníků. (Fryš, 2016) Příbram spojují se Svatou Horou kryté schody, kterých je 365.

- Kostel sv. Jakuba

Děkanský kostel sv. Jakuba byl vybudován ve 13. století a je nejstarší budovou v Příbrami. V kostele lze nalézt mnoho symbolik – například po obvodě má 12 oken, stejně jako bylo apoštolů. (Fryš, 2016)

- Kulturní dům

Mezi významné příbramské budovy patří zajisté i kulturní dům, který byl vystavěn mezi lety 1957-1959 podle návrhu významného českého architekta Václava Hlinského. Celý komplex zahrnuje dvě divadelní scény, kino a estrádní sál. Od roku 2006 nese příbramská scéna, na počest skladatele, název Divadlo Antonína Dvořáka. V těsné blízkosti kulturního domu se nachází hotel. (Fryš, 2016)

- Zámeček-Ernestinum

Druhou nejstarší příbramskou stavbou je Zámeček-Ernestinum, neboli zkráceně Zámeček. Nachází se v historické části Příbrami a název nese podle svého nejslavnějšího majitele – arcibiskupa Arnošta z Pardubic. V Zámečku je dnes mimo jiné Galerie Františka Drtikola a také Muzeum III. odboje, které mapuje osudy lidí odsouzených, vězněných a popravených během politických procesů v Československu. (Fryš, 2016)

- Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbrami

Novorenesanční zámek ve Vysoké u Příbrami, rozsáhlý park, Rusalčino jezírko, vila Rusalka i okolní krajina byly v letech 1884-1904 místem inspirace hudebního skladatele Antonína Dvořáka. V zámeckém areálu je koncertní síň, knihovna a expozice, která z velké části informuje návštěvníky o životě, díle a pobytu Antonína Dvořáka ve Vysoké. (antonindvorak.cz, 2006) Zámek byl v roce 1994 zcela zrekonstruován a je jedním z turistických magnetů Příbramska. (Doležal, 1997)

- Lovecký zámek Tři trubky

Kolem roku 1880 nechal Jeroným Colloredo-Mansfeld postavit ve svých lesích lovecký zámek Tři Trubky ve stylu romantického historismu. Později, ve třicátých letech minulého století zde krátce pobyl prezident Tomáš Garrigue Masaryk, a poté i jeho nástupce Edvard Beneš. V současné době, po zpřístupnění bývalého vojenského výcvikového prostoru, je lovecký zámek otevřený veřejnosti a těší se nemalému zájmu návštěvníků. (turistika-brdy.cz, 2017)

- Památník Karla Čapka Strž ve Staré Huti

Patrová vila v empiristickém stylu bývala letním sídlem významného českého spisovatele Karla Čapka a jeho ženy, herečky a spisovatelky, Olgy Scheinpflugové. Dnes se zde nachází expozice, zaměřená na život a dílo Karla Čapka, jeho manželku a také jeho přítele Ferdinanda Peroutku. (Seidlová, 2009) (capek-karel-pamatnik.cz)

- Zámek Dobříš

Rokokový zámek s výraznou fasádou upoutá při příjezdu do Dobříše, nedaleko Příbrami, každého návštěvníka. Současná podoba zámku pochází z let 1745 - 1765, kdy přestavbu uskutečnil Jindřich Pavel Mansfeld. Jeho dcera Isabella byla provdána za Františka Gundakara Colloreda. Tímto vznikl šlechtický rod Colloredo - Mannsfeld. V současnosti se na zámku konají prohlídky, svatby, a v těsné blízkosti je i hotel a zámecká restaurace. (zamekdobris.cz, 2019)

- Zámek Březnice

Renesanční zámek v Březnici, vzdálené 17 km od Příbrami, vznikl přestavbou středověké tvrze. V zámku se nachází galerie, nejstarší dochovaná renesanční zámecká knihovna v Čechách a zbrojnice. Každoroční tradicí jsou večerní zámecké koncerty, oživené prohlídky uprostřed léta a Vánoce na zámku. (zamek-breznice.cz, 2018)

Mezi kulturně-historické památky, které souvisí s hornickou tematikou, můžeme zařadit kostel sv. Prokopa a kostel sv. Vojtěcha, bývalou hornickou restauraci Na Vršíčku umístěnou poblíž Příbramských dolů na Březových Horách, která je vyzdobena hornickou tematikou a dále dva památníky obětem důlní katastrofy z roku 1892, nacházející se na březohorském a příbramském hřbitově. (Kutchanová, 1996)

4. Hornictví na Příbramsku

Dobývání vzácných kovů v okrese Příbram má své počátky už v období Keltů. V období nejvýznamnějších let se zde těžila železná a olovená ruda, stříbro a uranová ruda. Poslední důl na Příbramsku ukončil svou činnost v roce 1991. Nyní těžbu připomíná už jen Hornické muzeum a pozůstatky po vytěženém materiálu – haldy, které jsou rozmístěné po okolí Příbrami. (Ježek, 2007)

4.1. Historie

„Lid bez znalosti své historie, původu a kultury, je jako strom bez kořenů.“

- Marcus Garvey

Dějiny Příbramska již od dávných dob určovaly bohaté zdroje nerostných surovin. Nacházela se zde bohatá naleziště zlata, stříbra, železa a dalších vzácných a barevných kovů. Ty postupem času vedla k rozkvětu důlní i navazující činnosti – strojírenství – celého regionu. Těžba uranu přispěla v polovině 20. století ke zvýšení regionálního významu a zde získávaná uranová ruda patřila celosvětově k nejčistší. Dnes je veškerá těžba uranu již zastavena.

Postupné nalézání a využívání nerostných surovin bylo klíčové pro další rozvoj Příbrami. První doložené zmínky o zpracování rud pochází z 12. – 13. století. Od uvedeného data je možné sledovat historii těžby a zpracování kromě olovnato-stříbrných rud také železných rud, které historie mnohdy neprávem opomíná. Těžba a zpracování se vyvíjely v jednotlivých obdobích, kdy se střídala doba úspěchu a slávy s dobou úpadku a útlumu. Tehdejší způsob, jakým se dolovalo, byl veden tzv. po žíle a značně tak závisel na přírodních podmínkách – na síle a mohutnosti rudné žíly.

Když město Příbram získalo status královského horního města, udělený císařem Rudolffem II. v roce 1579, přišel paradoxně velmi nečekaný úpadek celkové těžby nerostů, který byl způsoben jednak vyčerpáním vrchních bohatých sfér ložiska a jednak nedostatkem kapitálových investic.

Postupně začínalo nabírat na významu spíše dobývání a zpracování železných rud, které v té době představovalo více než čtvrtinovou produkci v rámci celého Rakouska-Uherska.

Vyspělé důlní technologie i přes úpadek lákaly zahraniční pracovníky a zvláště po příchodu významného horníka a hutníka Jana Antona Alise došlo k opětovnému rozmachu důlní činnosti v oblasti těžby a zpracování drahých a barevných kovů. Alis prosadil nové výzkumné, dobývací a měřičské postupy, ověřování zrudnění a organizaci práce. Rozšířil těžbu, které začala opět přinášet nemalé zisky. Souběžně s praxí byla nutná i teoretická oblast, a proto se Alis rozhodl k založení báňského učiliště a horní školy roku 1849, které císař František Josef I. udělil název a titul báňská akademie. O dekádu později došlo k přejmenování na Vysokou školu báňskou, která byla první v českých zemích. Na této škole se postupně vystřídal mnoho významných pedagogů, montanistů, kteří byli uznávaní u nás i v zahraničí a byli dobrým základem pro rozmach dobývání a rozvoj oblasti. (Velfl, 2003)

Tabulka 1: Dosažené hloubky v jednotlivých dolech

Jáma	Rok založení	Č. nejhlubšího patra	Hloubka v metrech
Vojtěch	1779	35	1263
Anna	1789	39	1464
Ševčinská	1813	32	1108
Marie	1822	33	1165
Prokop	1832	41	1580
Drkolnov	1836	13	425

Zdroj: rimbaba.cz, 2020

Příbramští horníci používali velmi inovativní zařízení, jako bylo například využití stoupacích zařízení, drátěných těžních lan a parního těžního stroje (ten je součástí dnešní expozice muzea). V roce 1875 došlo k významné události na dole Vojtěch – poprvé na světě bylo dosaženo kolmé hloubky 1000 m s použitím jednoho těžního lana. Těžba olovnato-stříbrných rud představovala téměř 98 % celé rakousko-uherské produkce. Pozdější pokles cen stříbra, olova a dalších kovů na světových trzích a navazující ekonomická krize zapříčinila pokles těžby. Dalším vlivem na snížení objemu těžby byla velká důlní katastrofa roku 1892, která neměla ve světě obdoby a vyžádala si na dole Marie 319 obětí. Mimo ztráty lidských životů došlo také k rozsáhlým materiálním ztrátám.

Vývoj dobývání pokračoval v periodických obdobích s tím, že docházelo k postupnému útlumu výroby. Těžilo se pouze z bohatých ložisek a současně byl zpracován vytěžený odvalový materiál, který stále obsahoval velké množství rud. (Kunický & Vurm, 2011)

Obrázek 1: Areál Annenského a Vojtěšského dolu, rok 1942

Zdroj: brdskelisty.cz, 2020

Těžební podnik se postupně restrukturalizoval a přecházel na strojírenskou a stavební činnost. Celosvětově významná naleziště uranové rudy dávala vzniknout novému těžebnímu podniku nazvaného Uranové doly Příbram. Uranové doly provozovaly celkem 16 šachet těžících na uran bohatý smolinec. V součinnosti se sovětskými odborníky byla těžena velmi čistá uranová ruda, která byla exportována dle obchodní politiky v rámci RVHP do SSSR. (Velfl & Doležal, 1994)

Co se týče těžby rud na Příbramsku, tu ovlivnil pronikavý růst světových cen rud od roku 1973 a dal naději na další zachování dolů. Přehodnotily se dříve odepsané rudní zásoby, které předtím nepřinášely výnos a tak se netěžily. Tato situace byla udržitelná jen po dobu pěti let a 30. června 1978 byl vytěžen poslední vozík rudy. (Ježek, 2007)

Obrázek 2: Poslední vytěžený vozík rudy

Zdroj: rimbaba.cz, 2020

Uranové hornictví pokračovalo až do roku 1991, kdy byl uzavřen poslední provozovaný důl. Uranové doly v Příbrami během 44 let své existence (1947 – 1991) vytěžily téměř 49 kt uranu, dále 6,2 kt olova, 2,4 kt zinku a 29 tun stříbra. Bylo opracováno 20 milionů metrů čtverečních žilné plochy a vyraženo 2 188 kilometrů chodeb, které zasahují do hloubky 1,5 kilometru. Pět jam překročilo hloubku 1000 metrů, nejhlubší byla jáma číslo 16 s 1 838 metry. (zdarbuh.cz, 2009)

4.2. Předpoklady montánního cestovního ruchu na Příbramsku

Potenciál cestovního ruchu popisuje Bína (2002) „jako formalizovaný výsledek zhodnocení co možná komplexního okruhu lokalizačních podmínek a předpokladů pro další možný rozvoj cestovního ruchu.“

Montánní turismus je komplexní systém veřejných a soukromých subjektů, který se neustále vyvíjí. Za pozoruhodné můžeme považovat to, že po ukončení nebo poklesu těžby v regionu se zvýší popularita a význam cestovního ruchu v této oblasti. (Schejbal, 2016)

Příbramské hornické spolky

V Příbrami působí hornické spolky, kterým dodnes záleží na hornických zvycích a tradicích. Pořádají proto akce i pro širokou veřejnost, čímž pokaždé přilákají velké množství návštěvníků.

- Spolek Prokop

Spolek Prokop je občanským sdružením mající za cíl vyhledávání a obnovování hornicko-hutnických tradic a obyčejů, záchranu, údržbu a rekonstrukci hornických významných objektů, zařízení a náradí. Formou hornicko-hutnických akcí přibližuje spolek veřejnosti historii i současnost hornictví. Spolupracuje s podobně orientovanými spolky, institucemi, sdruženími a nadacemi, propaguje příbramský region a město Příbram jako Královské horní město. (spolek-prokop.pb.cz, 2020)

Spolek obnovil největší tradiční svátek příbramských horníků – Prokopskou pouť. Jedná se o největší a neslavnější českou hornickou slavnostní přehlídku, které se účastní okolo 500 uniformovaných a krojovaných účastníků, za doprovodu kulturních vystoupení, kostýmových průvodů, dobových scén, poutěových atrakcí a staročeských trhů a občerstvení. Dnes se jí účastní nejen občané Příbrami, ale i zástupci spolků z ostatních zemí Evropy, jako je Slovensko, Německo, Rakousko a Nizozemí.

Další akcí, která se těší velké oblibě, je Hornický Mikuláš. Jedná se o putování podzemím a patry šachetních budov, které navštěvují nejen rodiče s dětmi a školy z celé České republiky, ale přijíždí na ni i hosté ze zahraničí. (spolek-prokop-pb.cz, 2020)

- Cech příbramských horníků a hutníků

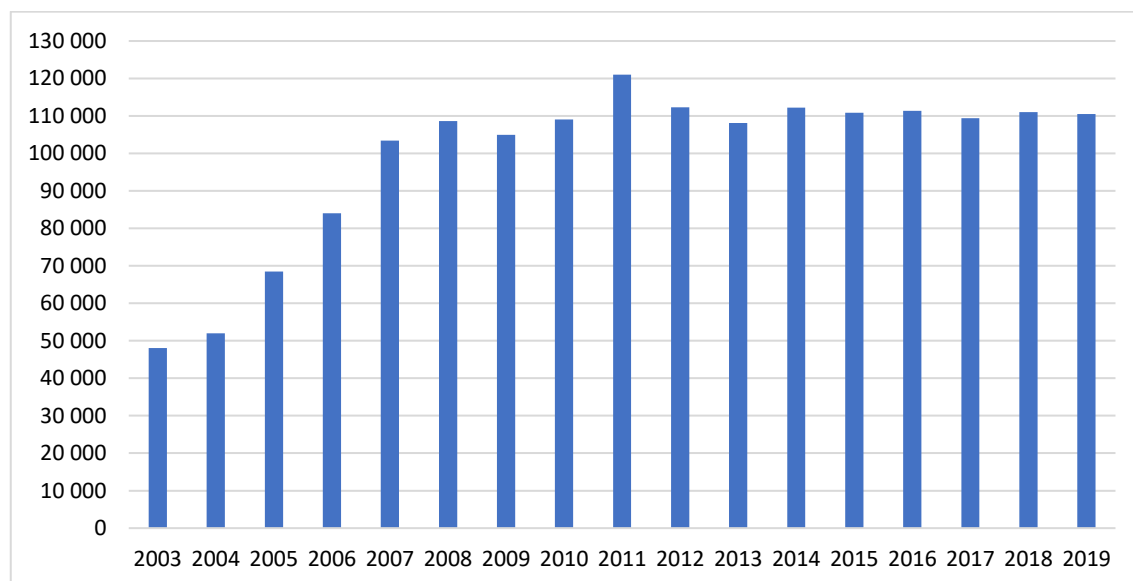
Cech příbramských horníků a hutníků je občanské sdružení navazující na stanovy, řády, směrnice a historické ceremonie, které byly nedílnou součástí hornického a hutnického povolání. Cech se spolupodílí na konání Prokopské pouti, Masopustu v Hornickém muzeu, hornických slavností a uctění památek, které za přispění dalších organizátorů každoročně sklízí velký úspěch nejen u místních obyvatel, ale i u do Příbrami přijíždějících návštěvníků. (cechphh.cz, 2020)

Výhodná poloha Hornického muzea

Díky dobré dostupnosti z okolních měst a blízkosti hlavního města včetně letiště, představuje Hornické muzeum Příbram lehce přístupný cíl výletu. Svůj podíl na tom má i dobré spojení hromadné dopravy – vlakové i autobusové nádraží se nachází v docházkové vzdálenosti od muzea.

Vývoj počtu platících návštěvníků od roku 2003 do roku 2019 zobrazuje graf 1. Do hodnot jsou zahrnuty návštěvníci ze všech poboček Hornického muzea Příbram, a to Ševčinského dolu, Dolu Anna, Dolu Vojtěch, Skanzenu Vysoký Chlumec, Muzea Špýchar Prostřední Lhota, Muzea zlata Nový Knín a Památníku Vojna Lešetice. Zvyšující se návštěvnost zlepšuje postavení Hornického muzea a je vidět, že práce na zdokonalení služeb se vyplácí.

Graf 1: Vývoj počtu platících návštěvníků HM Příbram

Zdroj: vlastní zpracování na základě interního dokumentu HM Příbram, 2020

Spolupráce s ostatními hornickými muzei

V roce 2020 přišlo Hornické muzeum Příbram s nápadem, jak podpořit návštěvnost mezi jednotlivými muzei Středočeského kraje s hornickou a těžební tematikou. Vznikl projekt Fárací knížka, kde si zájemce vyzvedne „knížku“ zdarma na pokladně jakéhokoli zapojeného muzea. Následně získává razítka za navštívení daného muzea/pobočky/okruhu a po úspěšném absolvování všech míst získá v posledním z muzeí dárkový balíček a vstup zdarma.

Seznam zapojených míst:

- Hornické muzeum Příbram – Ševčinský důl/důl Drkolnov,
- Hornické muzeum Příbram – důl Anna,
- Hornické muzeum Příbram – důl Vojtěch,
- Památník Vojna Lešetice, pobočka Hornického muzea Příbram,

- Muzeum zlata Nový Knín, pobočka Hornického muzea Příbram,
- Regionální muzeum v Jílovém u Prahy – Dům mince, budova muzea s expozicemi,
- Regionální muzeum v Jílovém u Prahy – jedna z přístupných štol jílovského zlatonosného revíru: štola sv. Josefa, štola sv. Antonína Paduánského, štola Halíře,
- Muzeum Českého krasu v Berouně – Jenštejnský a Salátovský dům,
- Muzeum Českého krasu v Berouně – Geopark Barrandien,
- Informační centrum keltské kultury na zámku Nížbor,
- Hornický skanzen Mayrau ve Vinařicích, pobočka Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně (muzeum-pribram.cz, 2020).

Tímto projektem by se mělo rozšířit povědomí o hornických muzeích mezi více potenciálními návštěvníky a pro všechna muzea by to mělo být přínosem.

5. Hornické muzeum Příbram

Hornické muzeum Příbram je příspěvkovou organizací Středočeského kraje a patří k nejstarším muzeím v České republice. Svoji činností navazuje na někdejší Krajinské muzeum v Příbrami a historie Hornického muzea tudíž sahá až do roku 1886.

V současnosti je to největší hornické muzeum v České republice a jedno z největších v Evropě. Svými expozicemi, které má muzeum v originálních hornických objektech i v podzemí, přibližuje návštěvníkům bohatou montánní minulost regionu – sedm století trvající historii rudného hornictví na Březových Horách a také 44 let trvající uranové hornictví na území Příbramska. (muzeum-pribram.cz, 2020)

Obrázek 3: Logo Hornického muzea Příbram

Zdroj: Facebook Hornického muzea Příbram, 2020

5.1. Pobočky Hornického muzea Příbram

5.1.1. Hornický skanzen Březové Hory

Expozice, které jsou umístěné v historických provozních a správních objektech, přibližují bohatou hornickou minulost spjatou s těžbou stříbra, uranu a dalších rud. Velkým zážitkem je jízda hornickým vláčkem po povrchu i podzemím, prohlídka několika kilometrů štol, fárání výtahem, jízdu po skluzavce k obřím vodnímu kolu, seznámení s unikátními parními těžními stroji a rozsáhlou mineralogickou sbírkou nebo havířským folklorem. (muzeum-pribram.cz, 2020)

Obrázek 4: Seznam prohlídek a vstupné do Hornického muzea Příbram

A Prohlídkový areál ŠEVČINSKÝ DŮL

1 Ševčinský důl

Tradiční řemesla a průmysl na Příbramsku • Vrtací technika příbramských dolů • Vývoj svislé důlní dopravy na Příbramsku • Vyhlička z ochozu věže šachetní budovy • Důlní kompresor z r. 1928 • Mezinárodní význam březohorského rudního revíru a život na Březových Horách v 19. stol. • Z dějin příbramského hornictví • Mineralogicko-geologické a paleontologické sbírky, největší vzorek stříbra v muzeích ČR • Hornická chalupa: život havířské rodiny, hračkářství a loutkářství

110 min, prohlídky začínají v:

9:00 10:00 11:00 12:00 13:00 14:00 15:00 16:00 17:00*

* pouze květen–červen: so–ne, červenec–srpen: út–ne
Poslední prohlídka je zkrácena

2 Jízda hornickým vláčkem a Ševčinská štol

Jízda vláčkem po 230 m dlouhé povrchové úzkokolejné dráze a procházka 130 m dlouhou Ševčinskou dopravní štolou

25 min, max. 24 osob, od 3 let, prohlídky začínají v:

9:30 10:30 11:30 12:30 13:30 14:30 15:30 16:30 17:30*

* pouze květen–červen: so–ne, červenec–srpen: út–ne
Poslední prohlídka zahrnuje pouze jízdu vláčkem

3 Vodní kolo v podzemí dolu Drkolnov

Obří 12,4 m vysoké vodní kolo a hornická skluzavka

45 min, max. 25 osob, od 6 let

Prohlídky začínají na Ševčinském dole v 10:00, 12:00 a 14:00. Návštěvníci se s průvodcem přesunou (automobily nebo pěšky) na 1,5 km vzdálený důl Drkolnov

4 Sběr mineralogických vzorků

Možnost sběru minerálů na odvalu Ševčinského dolu

Probíhá individuálně bez průvodce, lze zapůjčit kladivo

B Prohlídkový areál ANENSKÝ DŮL

1 Jízda důlním vláčkem a parní těžní stroj

Jízda vláčkem 260 m dlouhou Prokopskou štolou k nehlubší jámě revíru (1600 m) • Parní těžní stroj Breitfeld & Daněk z r. 1914 • Parní stroje v rudném hornictví • Úpravnictví a hutnictví

55 min, max. 22 osob, od 3 let, prohlídky začínají v:

9:00 9:30 10:00 10:30 11:00 11:30 12:00 12:30 13:00 13:30 14:00 14:30 15:00 15:30 16:00 16:30 17:00* 17:30*

* pouze květen–červen: so–ne, červenec–srpen: út–ne
Poslední prohlídka zahrnuje pouze jízdu vláčkem

2 Vodní patro – Wasserlauf

Faráni do podzemí a 750 m dlouhá procházka důlními díly z 16.–19. století s komorami vodních kol

45 min, max. 22 osob, od 6 let, fyzicky náročné, výstup na Vojtěšském dole (prohlídkový areál C)

3 Jánský důl

Faráni do podzemí a 810 m dlouhá procházka důlními díly z 16.–19. století s komorami vodních kol, štolou s úzkým profilem a překonáním krátké části po žebříku

45 min, max. 15 osob, od 6 let, fyzicky náročné

Prohlídky Vodního patra a Jánského dolu jsou organizovány podle převažujícího zájmu návštěvníků v jedné z variant: buď trasa A, nebo trasa B, anebo společně obě trasy A+B

Prohlídky začínají v:

9:00 10:00 11:00 12:00 13:00 14:00 15:00 16:00 17:00*

* pouze květen–červen: so–ne, červenec–srpen: út–ne

i Uvedené začátky prohlídek platí od dubna do října denně kromě pondělí. Od listopadu do března jsou otevřeny pouze trasy A, B, B, B, B, C a C. Út–pá 9–16 h, poslední prohlídka v 15 h. Ve státní svátky platí aktuální víkendová návštěvní doba. Prohlídky podzemí jsou přístupné pouze za příznivých povětrnostních podmínek. Další podrobnosti v pokladnách a na www.muzeum-pribram.cz

C Prohlídkový areál VOJTĚŠSKÝ DŮL

1 Důl Vojtěch a vodní štola Anna

Světové prvenství v dosažení 1000 m hloubky roku 1875 • Galerie výtvarných děl s hornickou tematikou malíře Karla Hojdena a sochaře Václava Šáry • Vyhlička z věže šachetní budovy • Parní těžní stroj Breitfeld & Daněk z roku 1888, s částí z roku 1873, nejstarší v ČR • Hornická kovárna • Vodní štola Anna: 330 m dlouhá procházka podzemím

75 min, max. 25 osob, od 3 let, výstup na Anenském dole (prohlídkový areál B), prohlídky začínají v:

9:00 10:00 11:00 12:00 13:00 14:00 15:00 16:00 17:00*

* pouze květen–červen: so–ne, červenec–srpen: út–ne

2 Víceúčelový sál – tematické výstavy

Prohlídky individuálně bez průvodce

VSTUPNÉ

Prodej vstupenek v pokladně každého prohlídkového areálu A, B nebo C. Vstupné pro jednotlivé trasy:

TRASA A, B, B, B, B, C

dospělí 40 Kč; seniři, studenti a děti 20 Kč; rodinné vstupné 100 Kč

TRASA A, A

dospělí 20 Kč; seniři, studenti a děti 10 Kč

TRASA C, A

dospělí 10 Kč; seniři, studenti a děti 5 Kč

Podrobnosti v pokladnách. Vstupenky lze zakoupit také samostatně pro jednotlivé expozice

Zdroj: Hornické muzeum Příbram, 2020

- Prohlídkový okruh A „Ševčinský důl“

Prohlídka obsahuje expozici týkající se řemesel a průmyslu na Příbramsku související s vývojem od středověku do 20. století. Dále okruh obsahuje výstavu zachycující báňskou a hutnickou činnost, od hornických pracovních nástrojů, báňských uniforem, dobových dokumentů atp. V prostředí Ševčinské šachty jsou umístěny další expozice, kde mimo jiné návštěvník uvidí i ústí jámy s těžní klecí a po vystoupení na ochoz Ševčinské věže mu bude odměnou výhled do okolí z výšky 27 metrů. Ve strojovně a venkovním areálu tohoto objektu jsou vystaveny důlní stroje a technika. V administrativní budově je umístěna expozice mineralogicko-geologických vzorků, jimž vévodí největší vytěžený kus stříbra vystavený v českých muzeích o hmotnosti 11 kg. Návštěvníci mohou zažít jízdu hornickým vláčkem směrem k dolu Vojtěch, která byla částečně zrekonstruována a sloužila původně k přepravě stříbrné a olovené rudy z areálu Ševčinského dolu na vojtěšskou úpravnu. Další zastávkou prohlídkového areálu je původní hornická chalupa ze 17. století, kde se nachází expozice přibližující život havířské rodiny na přelomu 19. a 20. století. Posledním místem prohlídky je podzemí dolu Drkolnov, kde se nachází obrovské vodní kolo, které původně sloužilo k čerpání vody z podzemí, a poté do roku 1961 sloužilo jako

čerpadlo pitné vody pro město Příbram. Návštěvníci si zde mohou vyzkoušet jízdu po „úpadnici“, dlouhé 51 metrů, do podzemí jako po skluzavce.

- Prohlídkový okruh B „Důl Anna“

Tento okruh začíná v prostoru dolu Anna v cáchovně (evidovali se zde fárající horníci), kde se nachází expozice o hutnictví a úpravnictví. Z cáchovny se vstoupí do podzemí a návštěvníci se mohou projet důlním vláčkem 260 m dlouhou Prokopskou štolou, která směřuje k ústí jámy Prokop, nejhlubší šachtě březohorského revíru. Prohlídka pokračuje ve strojovně, kde je jedna z největších památek Hornického muzea parní těžní stroj z roku 1914. Další část prohlídky začíná v nejspodnějším patře cáchovny dolu Anna, kde se sfára výtahovým zařízením do podzemí na vodní patro. Tudy vede podzemní chodba v délce 750 m, která spojuje důl Anna s dolem Vojtěch. Ve třetí části prohlídky může návštěvník spatřit komoru vodního kola, které v 19. století pohánělo těžní stroje. Poslední okruh prohlídky, zpřístupnění od roku 2016 je velký okruh podzemím v délce 1560 metrů, kde se mimo jiné prochází odvodňovací štolou v hloubce 44 metrů pod zemí.

- Prohlídkový okruh C „Důl Vojtěch“

Prohlídka v budově typu Malakov postavené na místě historické jámy, kde je expozice výtvarných děl a exponátů věnována světovému prvenství dosažení svislé hloubky 1000 m v jámě Vojtěch. Dále se návštěvník dostává do historického podzemí šachetní budovy a ve strojovně se nachází druhý z unikátních parních těžních strojů. Na dole Vojtěch je také obnovená hornická kovárna z přelomu 18. a 19. století, kde si návštěvníci mohou prohlédnout ukázky kovářské práce a kovářského vybavení. Na závěr prohlídky se návštěvníci projdou podzemím, historickou vodní štolou Anna, kterou se dostanou až k dolu Anna. (muzeum-pribram.cz, 2020)

Obrázek 5: Objekty hornického skanzenu v Příbrami

Zdroj: Hornické muzeum Příbram, 2020

5.1.2. Památník Vojna Lešetice

Památník Vojna je autenticky dochovaný vězeňský areál. Jedná se o specifický druh ojedinelý ve střední Evropě. Původně to byl zajatecký tábor pro německé válečné zajatce, který se nacházel mezi bývalými uranovými šachtami. V letech 1949-1951 sloužil jako tábor nucených prací a poté do roku 1961 jako vězeňské zařízení pro politické odpůrce komunistického režimu. Expozice seznamují návštěvníky s perzekucí po únoru 1948, protikomunistickým odporem a přibližují dějiny uranového hornictví. Areál Vojny používala v letech 1961-2000 armáda. V roce 2001 byl areál vyhlášen kulturní památkou a od roku 2005 je zpřístupněn veřejnosti. (muzeum-pribram.cz, 2020)

Obrázek 6: Památník Vojna

Zdroj: Hornické Muzeum, 2020

5.1.3. Skanzen Vysoký Chlumeč

Skanzen uchovává cenné památky venkovské architektury, které návštěvníkům přibližují vývoj lidového domu od poloviny 17. do počátku 20. století. Stavby pochází z území Středočeské pahorkatiny a středního Povltaví, z oblasti, která byla dotčena těžbou kamene. Do přírodního areálu v údolí potoka byly postupně přenášeny obytné, hospodářské, technické a drobné sakrální objekty, které by byly na původním místě ohroženy zánikem. Interiérové expozice ukazují návštěvníkům způsob bydlení a hospodaření na vesnici. (muzeum-pribram.cz, 2020)

Obrázek 7: Skanzen Vysoký Chlumeč

Zdroj: Hornické muzeum Příbram, 2020

5.1.4. Muzeum Špýchar Prostřední Lhota

Tyto expozice muzea v barokním špýcharu, založeném roku 1770 Rytířským řádem křižovníků s červenou hvězdou, seznamují návštěvníky se životem venkovského obyvatelstva středního Povltaví v 19. až 20. století. Nejstarší dějiny regionu, které byly spojeny s těžbou a zpracováním zlata, představuje archeologická část expozice. Návštěvníci zde mohou vidět i výsledky archeologického výzkumu keltského oppida Hrazany. (muzeum-pribram.cz, 2020)

Obrázek 8: Muzeum Špýchar Prostřední Lhota

Zdroj: Hornické muzeum Příbram, 2020

5.1.5. Muzeum zlata Nový Knín

Muzeum se nachází v historické budově tzv. Mincovny z 15. století na náměstí Jiřího z Poděbrad, kde dříve sídlil perkmistrovský úřadu v královském horním městě, na březích zlatonosné říčky Kocáby. Expozice ukazují návštěvníkům historii těžby a zpracování zlata na Novoknínsku od nejstarších dob až do 20. století. V muzeu se také popisují dějiny města, místní řemesla a průmysl či historie mistrovství světa v rýžování zlata v Česku i v zahraničí. Muzeum zlata funguje také jako informační středisko. (muzeum-pribram.cz, 2020)

Obrázek 9: Muzeum zlata Nový Knín

Zdroj: Hornické muzeum Příbram, 2020

5.2. Akce pořádané Hornickým muzeem

Hornické muzeum Příbram se pyšní pořádáním a zapojováním se do množství akcí pro nadšence do hornictví i pro širokou veřejnost. Jako příklady lze uvést:

- Vánoce a Velikonoce v Hornickém domku – Vánoční či Velikonoční atmosféra v typickém hornickém obydlí, kde si návštěvníci mohou vlastnoručně vyzkoušet či vyrobit tradiční výzdobu, lidová řemesla, zvyky a obyčeje z Příbramska.
- Programy pro děti (Den s permoníky, Havířské šprýmování, Hornické pohádky se svatým Prokopem a svatou Barborou) – Akce pro děti přibližují hornictví a život horníků i těm nejmenším formou her a pohádek.
- Hornický masopust – Tradiční událost pořádaná každý rok Hornickým muzeem je průvod masopustních masek po Březových Horách a lidová veselice.
- Koncerty v areálu Hornického muzea – Muzeum pořádá ve svých prostorách adventní koncerty, koncerty sborů, koncerty hornických písní a v roce 2019 se

v areálu Ševčinského dolu uskutečnil koncert Olgy Lounové v rámci akce kulturní léto ve Středočeském kraji.

- Den věží a rozhleden – V rámci této celorepublikové akce lze v den konání akce navštívit vyhlídkovou věž Ševčinského a Vojtěšského dolu za symbolické vstupné 1 Kč.
- Štědrovečerní šichta v Prokopské štole – Jak vypadala vánoční šichta, když se v Příbrami ještě těžilo, si návštěvníci mohou vyzkoušet každý prosinec na dole Anna.
- Výstava betlémů – Každý rok na Vánoce Hornické muzeum pořádá v Galerii Františka Drtikola výstavu hornických i současných betlémů z příbramského hornického regionu.
- Den evropského dědictví – Všechny pobočky se v den konání celoevropské akce otevírají návštěvníkům zdarma.

6. Dotazníkové šetření

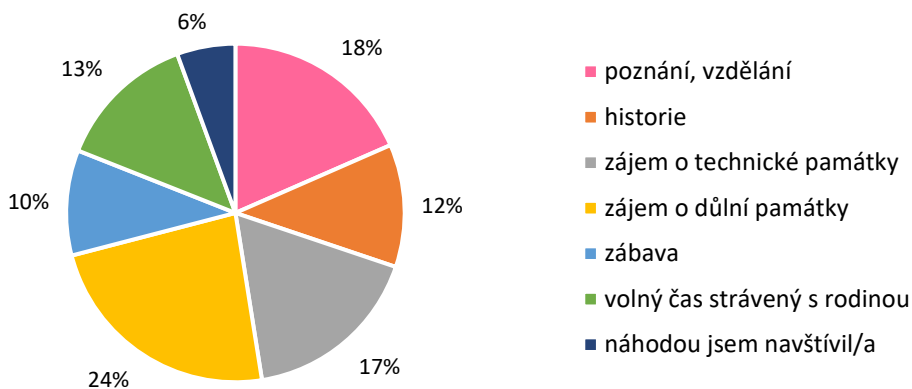
Předmětem dotazníkového šetření bylo analyzovat spokojenost návštěvníků Hornického muzea Příbram a získat tak podklady pro vytvoření nových produktů, návrhů a doporučení ke zlepšení služeb.

Obrázek 10: Asociace s městem Příbram

Otevřená otázka na úvod měla respondenta navnadit na prostředí a téma dotazníku. Cílem bylo, aby návštěvník popřemýšlel o tom, co vlastně v něm slovo Příbram evokuje. Mezi nejčastější odpovědi patřilo hornictví, Hornické muzeum, Svatá Hora, doly a stříbro. Je to částečně dáno tím, že většina respondentů mířila v Příbrami právě do Hornického muzea a tak to byla první věc, co se jim vybavila.

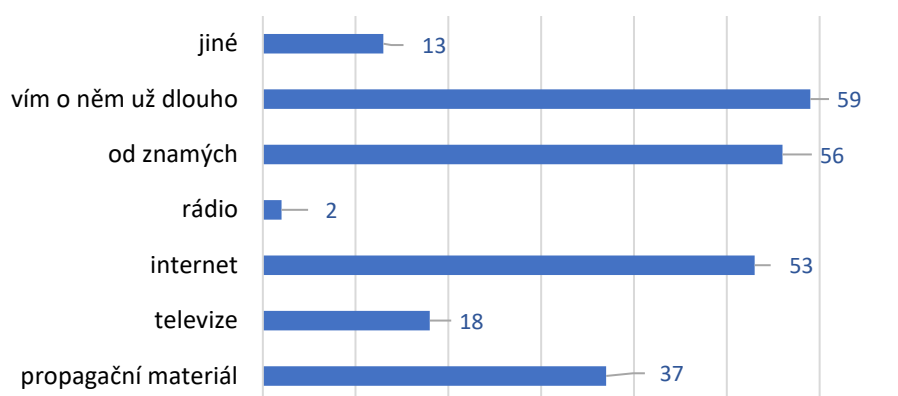
Graf 2: Hlavní motiv k návštěvě muzea

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

V otázce „Jaký je Váš hlavní motiv k návštěvě Hornického muzea?“ respondenti nejčastěji odpovídali: zájem o důlní památky (24 %), poznání a vzdělání (18 %) a zájem o technické památky (17 %). Naopak méně častá odpověď byla, že respondent muzeum navštívil náhodou (6 %), nebo ho navštívil za účelem zábavy (10 %), volného času stráveného s rodinou (13 %) či kvůli historii (12 %). Z toho plyne, že většinu návštěvníků tvoří ti se zájmem o montánní turismus.

Graf 3: Způsoby získání informací o muzeu

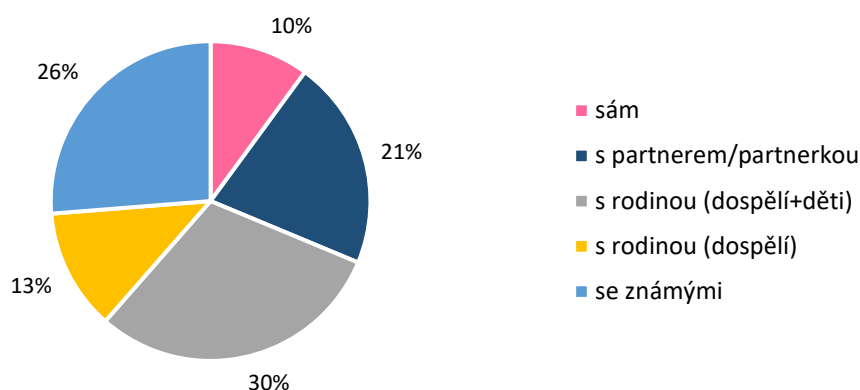

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Otázka na zjištění prostředku, kterým respondenti získali povědomí o Hornickém muzeu a následně se rozhodli pro jeho návštěvu. Otázka nabízela možnost více odpovědí. Nejčastější odpovědí bylo „vím o něm už dlouho“ (59). Dá se předpokládat, že takto odpověděli především návštěvníci, kteří žijí v Příbrami a okolí a už si nevybavují, jak se o muzeu dozvěděli. Druhou nejčastější odpovědí bylo „od známých“ (56). To je typická ukáзка Word-of-Mouth marketingu¹, kdy respondenti dali na doporučení svých známých. V těsném závěsu byla odpověď „internet“ (53). V dnešní době si lidé většinu informací hledají na internetu a tak tato odpověď není překvapivá. Mohli k tomu využít například webové stránky nebo Facebookovou stránku muzea. Z propagačních materiálů se o muzeu dozvědělo 37 návštěvníků, z televize 18 (většinou z pořadu Toulavá kamera) a 2 z rádia. V odpovědi „jiné“ (13) se objevovalo: zájezd, škola a časopis.

¹ WOMM (Word-of-Mouth marketing) je efekt vyvolaný ústním šířením „reklamy“ mezi samotnými zákazníky; může být pozitivní i negativní (mediaguru.cz, 2020)

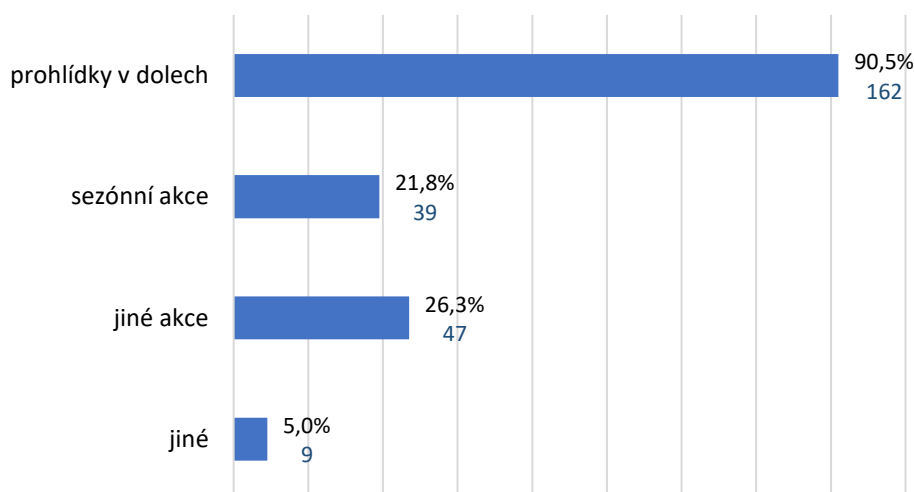
Graf 4: Doprovod návštěvníka

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Cílem této otázky bylo zjistit, s kým respondent muzeum navštívil. Tím pádem půjde lépe určit segment návštěvníků za dané období. Největší podíl návštěvníků tvoří rodiny s dětmi (30 %), skupiny známých (26 %) a návštěvníci s partnerem či partnerkou. Do části „se známými“ můžeme řadit i skupiny studentů nebo zájezdy. Nejméně muzeum navštěvují lidé sami (10 %) nebo rodiny, kde jsou všichni členové dospělí (13 %).

Graf 5: Účel návštěvy muzea

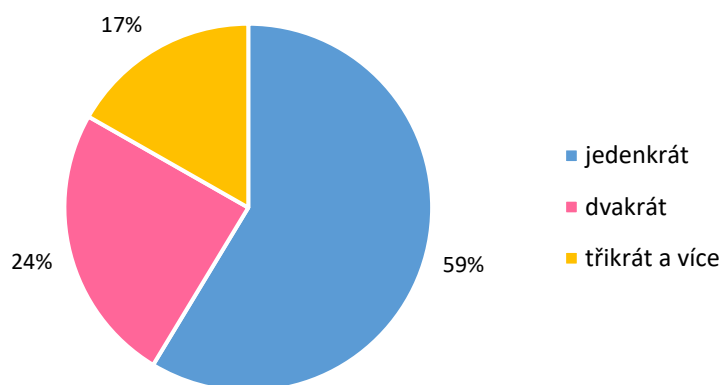

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Otázka na účel návštěvy muzea je vyhodnocena pruhovým grafem, jelikož bylo možné vybrat více odpovědí, a tak součet procent neodpovídá 100% celku. Téměř všichni respondenti navštívili muzeum za účelem prohlídek v dolech (90,5 %). Sezónní akce, jako jsou např. Velikonoce nebo Vánoce v hornickém domku navštívilo 21,8 % respondentů.

Jiné akce, do kterých spadají výstavy nebo doprovodné programy pro děti i dospělé, navštívilo 26,3 % respondentů. V odpovědi „jiné“, kterou zvolilo jen 5 % respondentů, se objevovalo: koncert, Den muzeí, Den věží a rozhleden a Muzejní noc v Hornickém muzeu. Z toho vyplývá, že hlavním „lákadlem“ jsou pro návštěvníky primárně prohlídky dolů.

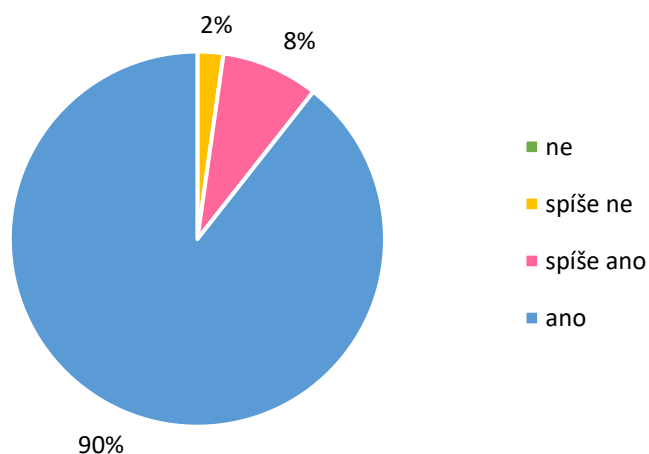
Graf 6: Počet návštěv muzea

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

S otázkou na počet návštěv v muzeu souvisí i otázka předchozí – návštěvníci, kteří muzeum navštívili vícekrát, mají větší sklon navštěvovat akce pořádané muzeem, než návštěvníci, kteří do muzea zavítají jen jednou (59 %) a chtějí vidět hlavně podzemí.

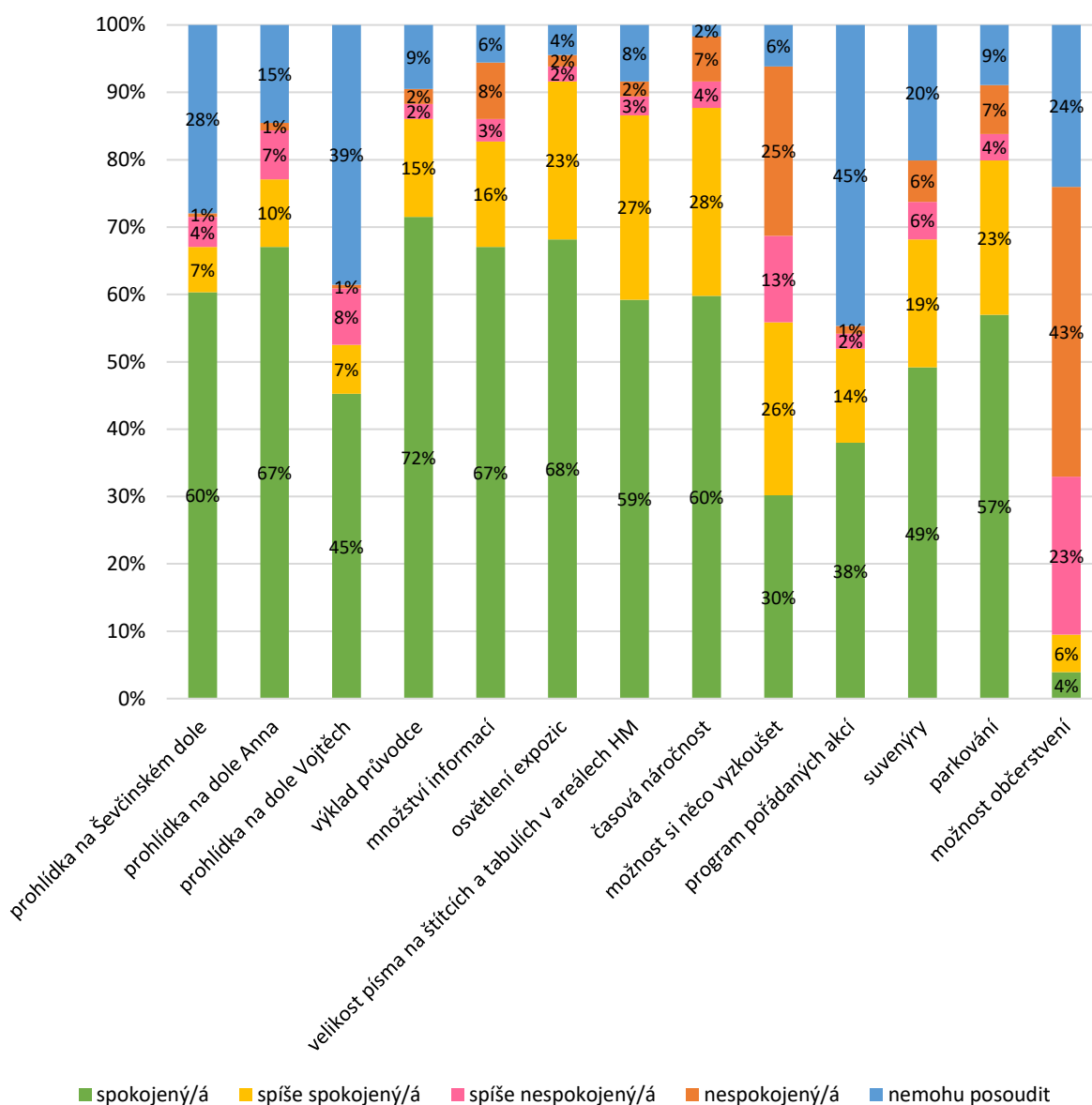
Graf 7: Přijatelnost cen za vstupné/jízdu vláčkem/expozice

Zdroj: vlastní zpracování, 2020

Pro 90 % respondentů jsou ceny za vstupné, jízdu vláčkem nebo za výstavy a expozice přijatelné. Není se čemu divit, vstupné se pohybuje v řádech desítek korun. Oproti jiným

Graf 8: Spokojenost návštěvníků s jednotlivými okruhy prohlídek a službami

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Otázka na spokojenost s jednotlivými okruhy a službami Hornického muzea dopadla ve většině bodů výborně. Až na pár výjimek převládá spokojenost, která převyšuje 50 %. Nižší spokojenost u „prohlídka na dole Vojtěch“ a „program pořádaných akcí“ je dána tím, že velké množství respondentů nemělo možnost tuto službu posoudit. Velká část respondentů by ovšem chtěla větší možnost si při prohlídkách něco vyzkoušet. Velmi špatně dopadla služba „občerstvení“, kde byla většina respondentů nespokojena. To se ovšem dá předpokládat, jelikož v areálech muzea není žádná možnost občerstvení (mimo akce, které jsou i s občerstvením) a mezi prohlídkami si návštěvníci nemají šanci dojít občerstvení někam obstarat.

Obrázek 12: Co se návštěvníkům v muzeu líbilo nejvíce

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Nejvíce při návštěvě muzea respondenty oslovil vláček, který byl velmi častou odpovědí na otevřenou otázku „Co se Vám v průběhu návštěvy líbilo nejvíce?“. Je to interaktivní prvek, který prohlídku ozvláštňuje, zvláště když muzeum ve velké míře navštěvují rodiny s dětmi. Jízda vláčkem je ovšem zážitek i pro dospělé. S ohledem na výsledky z dotazníkového šetření, by návštěvníci uvítali více takovýchto interaktivních prvků, ve kterých se mohou vžít do role horníka. Druhou nejčastější odpovědí byl „výklad průvodce“, který i v předchozí otázce hodnotilo kladně 87 % respondentů. Dále návštěvníky oslovil i parní těžní stroj a sbírka minerálů.

Obrázek 13: Návrhy na zlepšení

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Mezi odpověďmi na otevřenou otázku týkající se návrhů na zlepšení se ve velké míře objevovalo „občerstvení“, což vyplynulo již z otázky na spokojenost se službami. Předpokládá se, že hlavním cílem návštěvníků v muzeu není se občerstvovat, ovšem čekání mezi jednotlivými prohlídkami je někdy zdlouhavé a tak by malé občerstvení uvítali. Odpověď „nic“ byla také velmi častá – tito návštěvníci by nechtěli nic zlepšovat, byli se vším spokojeni. Berme také v potaz to, že tuto odpověď volili často respondenti, kterým se nad otázkou nechtělo přemýšlet, nebo je žádný návrh na zlepšení nenapadl. Další častou odpovědí bylo „zkusit si ještě něco jako horník“. Tato odpověď navazuje na předešlou otázku, kdy se návštěvníkům nejvíce líbil hornický vláček. Bylo by proto vhodné, k možnému zvýšení návštěvnosti, do prohlídek zařadit více interaktivních prvků. Velkým nedostatkem jsou prohlídky, které jsou vedené pouze v českém jazyce. Zahraniční návštěvníci dostanou papír s informacemi v angličtině či němčině a z prohlídky nemají takový zážitek, jako kdyby byli česky mluvící. Tento problém by se dal vyřešit například audio průvodci ve více jazycích. Respondenti často navrhovali, aby při čekání na prohlídku byla zajištěna nějaká zábava. Tento návrh by nemusel být náročný na realizaci a muzeum by mohlo pro návštěvníky připravit „mini-program“ mimo prohlídky, kterým

by se při čekání zabavili (předpokládá se, že tuto možnost by využívaly především rodiny s dětmi, které by se dětem snažily čekání zkrátit jinou zábavou).

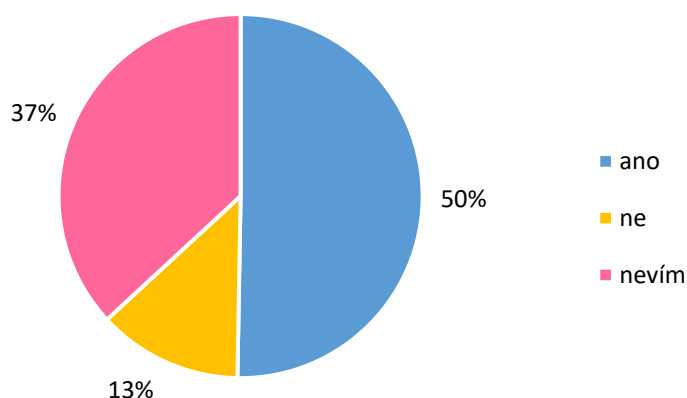
Graf 9: Doporučení muzea známým

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Velmi dobrou zprávou pro Hornické muzeum je, že z celkového počtu 179 respondentů by návštěvu muzea doporučilo 170 z nich. Vyhodnocení této otázky proběhlo pomocí metody Net Promoter Score (míra loajality zákazníků), kdy se od sebe odečítá počet loajálních (ti, co by doporučili návštěvu) a neloajálních zákazníků (ti, co by návštěvu nedoporučili) a dělí se celkovým počtem dotazovaných zákazníků. Na základě doporučení svými známými se do muzea vydává velká část návštěvníků (viz Graf 3). Z této otázky vyplývá, že ačkoliv nejsou návštěvníci spokojeni se vším na 100 %, jsou ochotni tento fakt přehlédnout a přesto návštěvu muzea doporučit dále.

Graf 10: Budoucí zopakování návštěvy muzea respondentem

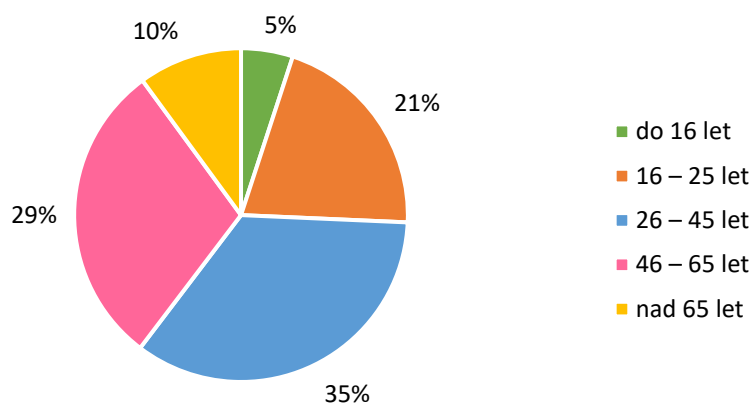

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

V budoucnu se do Hornického muzea plánuje vrátit polovina dotazovaných. Dále 37 % respondentů neví, zda svou návštěvu zopakuje a 13 % už se do muzea znovu podívat nechce. Návštěvníci se do muzea často vrací, zvláště pokud nestihli prohlídky všech dolů

nebo se koná nějaká, pro ně zajímavá, akce. Dalším faktorem pro plánování další návštěvy může být také vzdálenost, kterou musí návštěvníci překonat z místa svého bydliště do Hornického muzea Příbram.

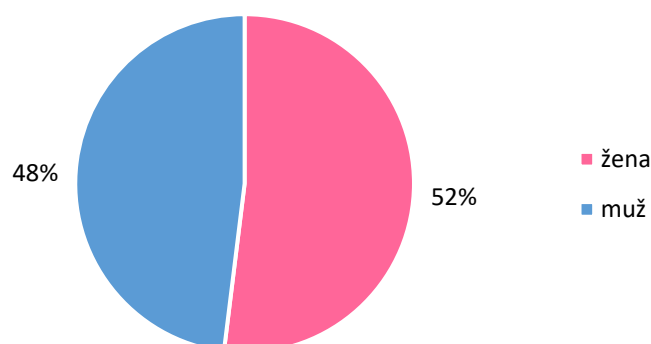
Graf 11: Věková kategorie

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Tuto otázku nelze zcela objektivně vyhodnotit vzhledem k tomu, že u rodin s dětmi dotazník vyplňovali právě rodiče (či doprovod) a nikoliv děti, které tak byly ve většině případů z výzkumu vyřazeny. Věkové rozmezí bylo rozděleno do pěti kategorií. Nejvíce zastoupenou věkovou kategorií je 26-45 let (35 %). Druhou nejvíce zastoupenou kategorií je věk 46-65 let a třetí kategorie 16-25 let (21 %). Návštěvníků ve věku nad 65 let bylo 10 %.

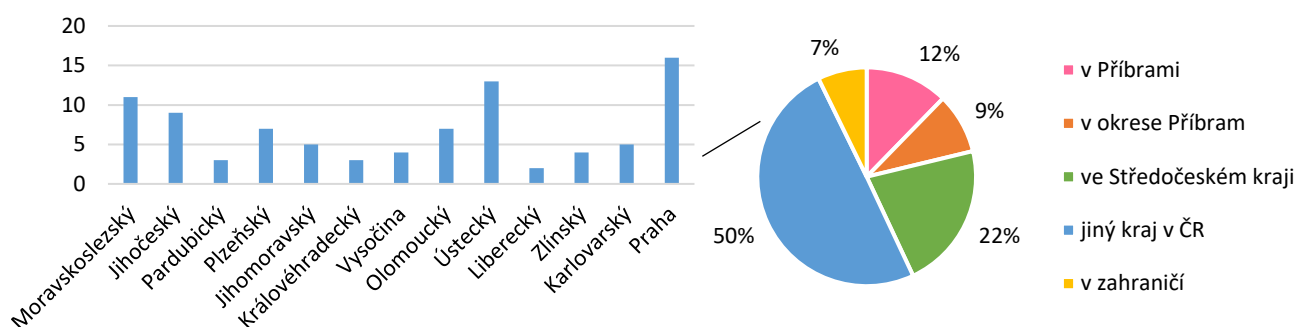
Graf 12: Pohlaví

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Rozložení pohlaví respondentů je téměř rovnoměrné. Je to způsobeno pravděpodobně tím, že muži i ženy byli stejně ochotní při vyplňování dotazníků.

Graf 13: Místo trvalého bydliště

Zdroj: vlastní výzkum, 2020

Poslední otázka se týkala místa trvalého bydliště respondentů. 22 % má bydliště ve Středočeském kraji, 9 % v okrese Příbram a 12 % přímo v Příbrami. Ukázalo se tak, že příbramští občané nenavštěvují muzeum „ve svém městě“ v takové míře, jak by se dalo předpokládat. Z namátkou dotazovaných respondentů pochází 7 % ze zahraničí (nejčastěji z německy hovořících zemí). Celá polovina dotazovaných pochází z jiného kraje, než je Středočeský. Nejvíce Hornické muzeum navštěvují lidé z Prahy, Ústeckého a Moravskoslezského kraje.

6.1. Shrnutí dotazníkového šetření

Z dotazníkového šetření, probíhajícího v měsících září a říjnu, vyplynula zajímavá informace, že nejčastějším hlavním motivem k návštěvě Hornického muzea Příbram je zájem o důlní a technické památky a o historii. Z jiných výzkumů naopak víme, že v letních měsících je hlavním motivem k návštěvě spíše zábava a trávení volného času s rodinou. Informace o muzeu získalo nejvíce respondentů buď od známých, a nebo o něm ví už dlouho (povětšinou místní obyvatelé). Muzeum by se tak mohlo více věnovat propagaci na internetu a být aktivní na sociálních sítích. Nejčastějšími návštěvníky v době průzkumu byly rodiny s dětmi a skupiny známých. Ve spojitosti s jednotlivými okruhy prohlídek a službami Hornického muzea převládá mezi návštěvníky spokojenost. Co se týká zahraničních návštěvníků, ti nebyli spokojeni hlavně s výkladem, který probíhal v českém jazyce. Z toho důvodu by bylo vhodné se tomuto segmentu návštěvníků více věnovat, aby se i oni do muzea vraceli, případně návštěvu doporučili známým.

7. Doporučení a návrhy

Z analýzy výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že návštěvníci jsou s návštěvou Hornického muzea Příbram celkově spokojeni. Z toho lze vyvodit, že služby poskytované zaměstnanci

muzea se zdají být dostatečné. Na základě odpovědí návštěvníků tato práce obsahuje doporučení a dva konkrétní návrhy, které by mohly zvýšit atraktivitu muzea. Jeden z návrhů se týká převážně zahraničních návštěvníků.

7.1. Doporučení

I přes to, že návštěvnost Hornického muzea stále stoupá, mohla by situace dojít do bodu, kdy muzeum nebude lákat nové návštěvníky, a pro ty stálé opakovaná návštěva přestane být atraktivní. Z toho důvodu je na místě, aby se prohlídky, expozice a akce pořádané muzeem nepřestávaly vyvíjet a vedení muzea se snažilo tomuto možnému problému vyvarovat.

V současné době průvodci při prohlídkách mají civilní oblečení a tričko či mikinu s logem Hornického muzea. Pro umocnění zážitku z prohlídky by průvodci mohli mít dobové hornické oblečení.

Obrázek 14: Uniforma báňského úředníka

Zdroj: srebro.cz, 2020

Z výzkumu vyplývá, že mají návštěvníci zájem o občerstvení. To by v areálech muzea mohlo být řešeno automaty na drobné občerstvení (jako jsou sušenky, tyčinky, bagety, apod.) a na nápoje (voda, limonády, káva, čaj). Řešení občerstvení pomocí automatů se zdá být výhodnější oproti zřízení a provozu kiosku, ať už po stránce personální či nákladové.

Zábava při čekání mezi jednotlivými prohlídkami by se dala vyřešit formou promítání krátkého filmu s hornickou tematikou v prostorách vstupních hal v jednotlivých areálech. Mohlo by se jednat například o dokument ze života horníků, rekonstrukce důlní katastrofy nebo o promítání fotek a kreseb o historii Březohorského důlního revíru. Pro zabavení dětí by se dalo v areálu Ševčinského dolu postavit dětské hřiště a tabule s povídkami o hornících a permonících, případně naučným textem o zvířatech, která pomáhala v dolech (např. koně, kteří tahali těžký náklad a otáčeli žentourem nebo kanárci, díky kterým horníci dokázali rozpoznat přítomnost metanu v dole).

Návštěvník stojí o zprostředkování nevšedního zážitku, který by mohl sdílet se svou rodinou či známými. Častou formou sdílení v dnešní době jsou sociální sítě. Hornické muzeum má vlastní Facebookovou stránku, ovšem mezi mladšími generacemi je trendy Instagram. Proto by pro muzeum bylo vhodné založit si Instagramový profil a umístit na něj fotky, pozvánky na akce a aktuality. Zároveň by návštěvníci mohli sdílet své fotky s označením profilu Hornického muzea Příbram a oslovit tak další návštěvníky. Dalším způsobem, jak se propagovat prostřednictvím Instagramu je přes influencery, kteří by muzeum navštívili a udělali o tom „reportáž“ pro své instagramové sledující. Tato forma propagace se stala velmi populární.

S ohledem na životní prostředí je dalším návrhem nahradit současné papírové vstupenky. Mohlo by to být formou elektronických vstupenek nebo by návštěvník, který by vstupné zaplatil, dostal razítko (např. na ruku).

V neposlední řadě je pro muzeum klíčové podpořit návštěvnost místních obyvatel. Tomu jistě napomáhá pořádání doprovodných a kulturních akcí. Muzeum by se mohlo zaměřit na místní děti a vytvořit pro ně pravidelný program, kdy by každý týden bylo pořádáno „Tvořivé odpoledne“. Zde by si děti mohly vyzkoušet různá dobová řemesla, která s životem horníků souvisela. Jednalo by se o paličkování, řezbářství, pečení perníku, šití, drátkování atp.

Na realizaci některých z těchto návrhů a doporučení by Hornické muzeum Příbram mohlo zažádat o dotace z fondů Ministerstva kultury České republiky a to konkrétně z programů „Podpora projektů výchovně vzdělávacích aktivit v muzejnictví“ nebo „Podpora projektů expozic a výstav“. Dalším možným zdrojem by mohlo být město Příbram a jeho nabízený dotační program „Památky místního významu“.

7.2. Návrh 1: Audio-průvodci v cizích jazycích

Velkým potenciálem pro Hornické muzeum je přilákat ještě více návštěvníků ze zahraničí. V souvislosti na podněty od zahraničních návštěvníků, kteří nebyli spokojeni s výkladem při prohlídkách v dolech a expozicích, je předložen návrh na pořízení audio-průvodců. Vzorem mohou být jiná muzea, která i své tuzemské návštěvníky provádí pomocí audio-průvodců nebo interaktivních tabulí.

Pořízení 10 audio-průvodců (sluchátek) by se týkalo dolu Ševčín, kde by sluchátka s výkladem průvodce ve dvou cizích jazycích (angličtina a němčina, časem by se případně přidaly další žádané jazyky) byla k dispozici pro všechny zde nabízené okruhy prohlídek. Celý systém by fungoval tak, že na začátku prohlídky by si návštěvník navolil požadovaný jazyk výkladu a pak podle toho, v kterém úseku, a u které expozice by se nacházel, zmáčkl příslušné číslo na audio-průvodci a vyslechl by si tak informace mnohem poho-
dlněji.

Obrázek 15: Ilustrační obrázek audio-průvodce

Zdroj: dexion.cz, 2020

Dodavatelem audio-průvodců na český trh je společnost DEXON CZECH s.r.o. Při realizaci by jako první byly pořízeny sluchátka a poté sepsány texty v českém jazyce pro jednotlivé části prohlídek. Sepsání by provedl někdo ze zaměstnanců ve spolupráci

s příslušnými průvodci Ševčinského dolu. Dalším krokem by bylo přeložení textů do angličtiny a němčiny. Pro potřeby tohoto návrhu byla vybrána společnost Lingea s.r.o. (www.preklady.cz). Poté by přeložené textové dokumenty nadabovali rodilí mluvčí jednotlivých jazyků. Tuto službu nabízí například AW studio spol. s r.o. Zvuková stopa by se nahrála do audio-průvodců. Pak už by zbývalo jen umístit k expozicím a do prohlídkových prostor dolů štítky s čísly, díky kterým by si návštěvníci pouštěli příslušné zvukové záznamy.

Tabulka 2: Kalkulace nákladů na pořízení audio-průvodců

Položka	Cena za jednotku	Množství	Celkové náklady
audio-průvodce sluchátko	7 290,-	10 ks	72 900,-
česky písemný obsah záznamu	107,-	10 h	1070,-
překlad obsahu do AJ	419,-	10 normostran	4 190,-
překlad obsahu do NJ	459,-	10 normostran	4 590,-
dabování textu v AJ	7 000,-/30 min	1 h	14 000,-
dabování textu v NJ	7 000,-/30 min	1 h	14 000,-
vyznačení čísel jednotlivých stanovišť	23,-	cca 25 ks	575,-
Celkem náklady vč. DPH			111 325,-

Zdroj: vlastní zpracování, 2020

Z bezpečnostních důvodů je přítomnost lidského průvodce při prohlídkách v dolech i v tomto případě nutná.

Pořízení audio-průvodce pro zahraniční návštěvníky by ovšem ušetřilo náklady na zaměstnání několika dalších lidských průvodců, kteří by ovládali anglický nebo německý jazyk.

7.3. Návrh 2: Interaktivní prohlídkový okruh „Horníkův den“

Druhý návrh představuje realizaci nového komentovaného prohlídkového okruhu ve štolě Prokop na dole Anna. Na žádosti návštěvníků, které byly uvedeny v dotaznících, je tento okruh více interaktivní – na motiv běžného horníkova dne.

Návštěvník by si před začátkem prohlídky zapůjčil od muzea fárovací oblek, helmu, geologické kladívko a svítilnu.

Obrázek 16: Ilustrační obrázek výbavy návštěvníka na prohlídku

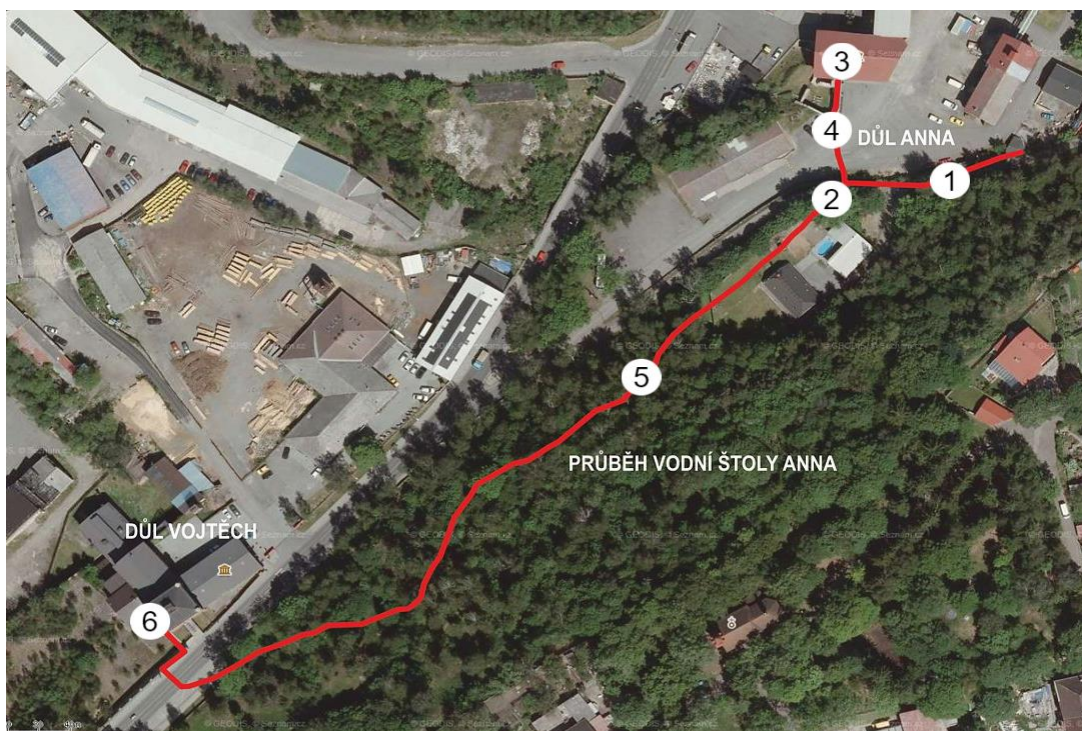

Zdroj: sbazar.cz, aukro.cz, eneshop.cz, 2020

Prohlídkový okruh by začínal jízdou vláčkem „do práce“ Prokopskou štolou. Poté by si návštěvníci zkusili „dolovat“ u ústí jámy Prokop tak, že by kladívkem rozbíjeli předem připravený odval z původní těžby. Následně by se návštěvníci přesunuli do cáchovny dolu Anna a sfárali výtahovým zařízením do podzemí. Zde by v historickém důlním díle „Vodní patro“ byly nainstalovány reproduktory, díky kterým by účastníci prohlídky zažili atmosféru jako při těžbě (zvuková simulace rachotu a hluk těžebních strojů z reálného důlního provozu). Prohlídkový okruh by následně pokračoval úzkými chodbami přes Jánský důl až k objektu dolu Vojtěch.

Na konci prohlídky by měl průvodce pro návštěvníky připravený vědomostní kvíz týkající se informací, které se návštěvník mohl dozvědět z výkladu. Výherce s nejvíce správnými odpověďmi by získal jako odměnu suvenýr v podobě trička s logem Hornického muzea Příbram.

Obrázek 17: Ilustrační mapa prohlídkového okruhu „Horníkův den“

Zdroj: muzeum-pribram.cz, vlastní zpracování, 2020

- ① Důlní vláček
- ② Ústí jámy Prokop
- ③ Cáčovna dolu Anna
- ④ Vodní patro
- ⑤ Vodní štola – Jánský důl
- ⑥ Důl Vojtěch

Kapacita tohoto prohlídkového okruhu by byla omezena na 10 osob, vzhledem k náročnosti na vybavení a organizaci prohlídky. Pro děti mladší 10 let by tato prohlídka nebyla vhodná kvůli přísně požadovanému dodržování pokynů průvodce a náročnosti trasy. Prohlídka by se konala pouze dvakrát za den a to v časech 10:00 a 14:00. To by z prohlídky učinilo exkluzivní produkt pro návštěvníky. Cena prohlídky by vzhledem k zapůjčení fůracích obleků a vybavení byla o něco vyšší, než jsou ceny ostatních okruhů. Cena by se pohybovala okolo 150 Kč pro dospělého, studenta, dítě i seniora.

Výpočet bodu zvratu (Break-Even Point ▶ BEP)

Fixní náklady (FN)

- pořízení obleků (1 oblek za 900,-, celkem 20 obleků za 18 000,-)
- pořízení helem (1 helma za 250,-, celkem 10 helem za 2 500,-)
- pořízení svítlen (1 svítlna za 900,-, celkem 10 svítlen za 9 000,-)
- pořízení geologických kladívek (1 kladívko za 850,-, celkem 10 kladívek za 8 500,-)
- pořízení a namontování reproduktorů odolných proti vlhkosti (1 reproduktor i s montáží 2990,-, celkem 2 reproduktory za 5 980,-)

Variabilní náklady na 1 vstup (VN)

- mzda průvodce (25,-)
- vyprání fárového obleku v čistírně (vyprání kalhot 28,-, vyprání blůzy 23,-)
- jízda vláčkem (20,-)

Cena vstupného (P)

- 150,-/osoba

$$\text{BEP} = \text{FN} / (\text{P} - \text{VN})$$

$$\text{BEP} = 18000+2500+9000+8500+5980 / 150-[(28+23+25+20)]$$

$$\text{BEP} = 43980/54 = 814,45 \doteq 815$$

To znamená, že od 815 prodaných vstupů na okruh Horníkův den začne Hornické muzeum na tomto produktu vytvářet zisk.

Při velmi optimistickém scénáři, kdy by se každý den, kdy je muzeum otevřeno (6 dní v týdnu včetně svátků), konala prohlídka dvakrát denně a pokaždé by byla plně obsazena 10 lidmi, by se za měsíc prodalo 480 vstupenek. Tudiž náklady na realizaci tohoto produktu by se vrátily za necelé 2 měsíce (pravděpodobně v hlavní sezóně, kdy muzeum eviduje nejvíce návštěvníků).

Nicméně i kdybychom se tohoto scénáře nedrželi, muzeu by se náklady hrubým odhadem vrátily do jednoho roku. Můžeme tak usuzovat na základě počtu návštěvníků a zájmu o tento druh prohlídky.

8. Závěr

Cílem této bakalářské práce je zanalyzovat využití montánního turismu v regionu Příbram a zároveň provést analýzu požadavků návštěvníků Hornického muzea Příbram. Dále na základě těchto informací navrhnout doporučení a nové produkty cestovního ruchu, které by vedly k vyšší spokojenosti účastníků montánního cestovního ruchu.

Bakalářská práce zabývající se montánním turismem je rozčleněna na dvě části, a to na teoretickou a praktickou část. Jako první byla v teoretické části vypracována literární rešerše ze zdrojů odborné literatury. Dále byl popsán zkoumaný region a jeho současný stav pro lepší pochopení problematiky. Dalším bodem již v praktické části bylo vytvoření dotazníku a následné sbírání dat od celkem 179 návštěvníků Hornického muzea v Příbrami. Následně byla sesbíraná data zpracována, graficky znázorněna, vyhodnocena a byly navrženy doporučení a návrhy možností řešení.

Na základě odpovědí respondentů se spokojeností či nespokojeností služeb v Hornickém muzeu Příbram byly vypracovány dva konkrétní návrhy na produkty cestovního ruchu. První se týká zlepšení služeb pro zahraniční návštěvníky, a to prostřednictvím využití audio-průvodců. Díky tomuto řešení nebude cizojazyčný návštěvník odkázán na výklad průvodce pouze v českém jazyce, či psaný text. Zároveň se tím muzeu může zvýšit návštěvnost právě turisty ze zahraničí. Druhý návrh se na podněty návštěvníků zabývá interaktivní prohlídkou štol Prokop na dole Anna. Účastníci této komentované prohlídky budou mít velmi autentický zážitek z důlního prostředí a zároveň si budou moci sami vyzkoušet množství interaktivních prvků, jako je jízda důlním vláčkem, rozbíjení hornin nebo zvuk těžby v dole. Po celou dobu prohlídky budou oblečeni v dobových fáracích oblecích. Podrobnější popis k těmto návrhům je možno nalézt v kapitole s názvem Doporučení a návrhy.

Výsledky z analýzy návštěvníků by mohly posloužit při tvorbě strategického plánu rozvoje Hornického muzea Příbram pro další období. Dále by mohli vedoucí pracovníci muzea nalézt v předkládaných návrzích inspiraci pro tvorbu nových produktů a zkvalitnění služeb poskytovaných muzeem.

Cílem této práce vlastně bylo podpořit kreativitu muzea při vytváření nových a zajímavých akcí pro návštěvníky a podněcovat tak jejich zájem o montánní cestovní ruch. Je vidět, že se Hornické muzeum v tomto ohledu ubírá správným směrem a v případě hledání nápadů tato práce může posloužit jako podklad.

I. Summary and Keywords

The bachelor thesis deals with the problematics of mining tourism in a chosen region. The work analyses opportunities for development of the new mining tourism products. The chosen region is Příbram region and it is specifically focused on the Mining Museum Příbram which is one of the oldest museums in the Czech Republic.

The aim of the bachelor thesis is to create new products of mining tourism, propose measures and contribute to improvement of services and potential of the Mining Museum Příbram. It is based on the analyses of customer satisfaction with visit of the Mining Museum.

The survey was conducted using questionnaires collected in September and October, out of the main season. The questionnaires were completed by the Museum visitors during events or after the tour in mines. Based on the results, several measures are proposed to improve the exploitation of the potential for the mining tourism.

Keywords: Mining, region of Příbram, montan tourism, tourism products.

II. Seznam použité literatury

- Antonindvorak.cz. (2006). *Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbrami*.
<http://www.antonindvorak.cz/cz/>
- Böhm, J., Rybár, P., & Štrba, L. (2011). *Present issues of geotourism in Slovakia and Hungary*. Wambeek: EuroScientia.
- Canalejo, A. M. C., López-Guzmán, T. J., & Millán Vázquez De La Torre, G. (2010). *Industrial Mining Tourism Activities*. *Anatolia*. 21(2), 379-383.
- cms-kh.cz. (2020). *Hrádek—České muzeum stříbra a středověký stříbrný důl* [Text].
<https://www.cms-kh.cz/hradek-muzeum-a-stredoveky-dul>
- Czso.cz. (2009). *Turistické regiony a oblasti | ČSÚ v Liberci*. Český statistický úřad.
<https://www.czso.cz/csu/xl/0207005>
- Daňkovská, D., Velfl, J., & kolektiv. (1986). *Vlastivědný sborník podbrdská*. Okresní archiv a Okresní muzeum Příbram.
- Doležal, D. (1997). *Příbram a okolí, turistický průvodce*. Knihkupectví - Galerie - Antikvariát Olšanská a Hyšpler, Příbram.
- DRING Consulting s.r.o. a kol. (2012). *Manuál produktů cestovního ruchu*. Česká centrála cestovního ruchu CzechTourism.
- dul-michal.cz. (2020) *Důl Michal v Ostravě* (b.r.). Získáno 19. srpen 2020, z
<https://www.dul-michal.cz/cs>
- Fryš, J. (2016). *Příbram v proměnách času*. Starý most s.r.o., Plzeň.
- Hesková, M., & kolektiv. (2011). *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy* (1.). Fortuna.
- Hodrmant, J., Mgr. (2017). *Tři Trubky, lovecký zámek v Brdech*. <http://www.turistika-brdy.cz/tri-trubky-lovecky-zamecek-v-brdech-7023>
- HORNICKÝ SKANZEN BŘEZOVÉ HORY | Prohlídkové areály | HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM* - www.muzeum-pribram.cz. (b.r.). Získáno 15. červen 2020, z
<https://www.muzeum-pribram.cz/cz/hornicky-skanzen-brezove-hory/prohlidkove-arealy/>

- Hořčíčka, L. (2002). *Klasifikace a možnosti využití odvalových hald na Kladensku*. Geologické služby s.r.o.
- Hrala, V. (2002). *Geografie cestovního ruchu* (4.). IDEA SERVIS, konsorcium.
- Jakubíková, D. (2009). *Marketing v cestovním ruchu* (1.). Grada Publishing, a.s.
- Janošík, K. (2010). *Využití technických památek v cestovním ruchu* [Bakalářská práce]. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava.
- Janouchová, V. (2012). *Turismus kulturní – Arts Lexikon*. http://www.artslexikon.cz/index.php?title=Turismus_kulturn%C3%AD
- Ježek, V. (2007). *HISTORIE DOLOVÁNÍ RUD NA PŘÍBRAMSKU*. mining.cz. <http://www.mining.cz/texty/brezovky/history.htm#11>
- Kopšo, E. (1992). *Geografia cestovného ruchu*. SPN.
- Kršić, A., Misilo, M., & Musa, S. (2015). GEOTOURISM AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF MID-BOSNIAN SCHIST MOUNTAINS AREA (EXAMPLE OF FOJNICA MUNICIPALITY). *RAZGLEDI*, 43, 109–122.
- Kunický, Z., & Vurm, K. (2011). *700 let hutnictví stříbra a olova na Příbramsku (1311-2011), 225 let Stříbrné hutě—Kovohuti Příbram (1786-2011)*. Kovohutě Příbram.
- Kutchanová, D. (1996). *Význam historie hornictví v cestovním ruchu Příbramska* [Diplomová práce]. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Mariot, P. (1975). Metodické aspekty funkčno-chorologického hodnotenia lokalizačních predpokladov cestovného ruchu. *Geografický časopis*, 25.
- mayrau.omk.cz. (2020). *Úvod—Hornický skanzen MAYRAU ve Vinařicích u Kladna*. <http://mayrau.omk.cz/>
- mediaguru.cz. (2020). *Word of Mouth marketing*. MediaGuru.cz. <https://www.media-guru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/word-of-mouth-marketing/>
- montanregion.cz. (2020). *Světové dědictví—Montanregion Krušné hory*. Světové dědictví - úvod. <http://montanregion.cz/cs/svetove-dedictvi.html>
- muzeum-pribram.cz. (2020). *Muzeum | Historie | HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM* - www.muzeum-pribram.cz. <https://www.muzeum-pribram.cz/cz/muzeum/historie/>

MUZEUM ŠPÝCHAR PROSTŘEDNÍ LHOTA | Z historie | HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM - www.muzeum-pribram.cz. (b.r.). Získáno 15. červen 2020, z <https://www.muzeum-pribram.cz/cz/muzeum-spychar-prostredni-lhota/z-historie/>

MUZEUM ZLATA NOVÝ KNÍN | Z historie | HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM - www.muzeum-pribram.cz. (b.r.). Získáno 15. červen 2020, z <https://www.muzeum-pribram.cz/cz/muzeum-zlata-novy-kinin/z-historie/>

Otava, J. (2009). *Hornická muzea přitahují stále více turistů*. Cestovní ruch. https://www.cestovni-ruch.cz/results/zobraz_prispevek.php?id_prispevek=7006

PAMÁTNÍK VOJNA LEŠETICE | Z historie věžeňského zařízení Vojna | HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM - www.muzeum-pribram.cz. (b.r.). Získáno 15. červen 2020, z <https://www.muzeum-pribram.cz/cz/pamatnik-vojna-lesetice/z-historie/>

Pásková, M., & Zelenka, J. (2002). *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Ministerstvo pro místní rozvoj.

Seidlová, A., Mgr. (2009). *Památník Karla Čapka*. https://www.capek-karel-pamatnik.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200013&id=14280&p1=1009

Schejbal, C. (2011). Possibilities of using abandoned mining sites in tourism. *Acta geotouristica*, 2, 17–25.

Schejbal, C. (2016). *Montánní turismus*. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava.

Schejbal, C. (2016). To Theory of Montanistic Tourism. *GeoScience Engineering*, 62, 5–8.

SKANZEN VYSOKÝ CHLUMEC | Z historie | HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM - www.muzeum-pribram.cz. (b.r.). Získáno 15. červen 2020, z <https://www.muzeum-pribram.cz/cz/skanzen-vysoky-chlumec/z-historie/>

Šilhánková, V. (2007). *Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji* (1.). Univerzita Pardubice.

Velfl, J. (2003). *Příbram v průběhu staletí* (2. vydání).

Velfl, J. (2010). *PŘÍBRAM* (1.). nakladatelství Ladislav Horáček.

Velfl, J., & Doležal, D. (1994). *Toulky Příbramskem* (1.). Okresní úřad Příbram.

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. (2000). Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=248>

zamek-breznice.cz. (2018). *Zámek Březnice.* <https://www.zamek-breznice.cz/cs>

zamekdobris.cz. (2019). *Zámek Dobříš—Oficiální stránky.* <https://www.zamekdobris.cz/cs/>

zdarbuh.cz. (2009). *Historie bývalých Uranových dolů Příbram | Zdař Bůh.cz.* <https://www.zdarbuh.cz/reviry/ud-pribram/historie-byvalych-uranovych-dolu-pribram-ii-cast/>

III. Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1: Areál Annenského a Vojtěšského dolu, rok 1942	22
Obrázek 2: Poslední vytěžený vozík rudy	23
Obrázek 3: Logo Hornického muzea Příbram	27
Obrázek 4: Seznam prohlídek a vstupné do Hornického muzea Příbram	28
Obrázek 5: Objekty hornického skanzenu v Příbrami	30
Obrázek 6: Památník Vojna	30
Obrázek 7: Skanzen Vysoký Chlumeč	31
Obrázek 8: Muzeum Špýchar Prostřední Lhota	31
Obrázek 9: Muzeum zlata Nový Knín	32
Obrázek 10: Asociace s městem Příbram	34
Obrázek 11: Pocity návštěvníků při prohlídce muzea	38
Obrázek 12: Co se návštěvníkům v muzeu líbilo nejvíce	40
Obrázek 13: Návrhy na zlepšení	41
Obrázek 14: Uniforma báňského úředníka	45
Obrázek 15: Ilustrační obrázek audio-průvodce	47
Obrázek 16: Ilustrační obrázek výbavy návštěvníka na prohlídku	49
Obrázek 17: Ilustrační mapa prohlídkového okruhu „Horníkův den“	50
Tabulka 1: Dosažené hloubky v jednotlivých dolech	21
Tabulka 2: Kalkulace nákladů na pořízení audio-průvodců	48
Graf 1: Vývoj počtu platících návštěvníků HM Příbram	25
Graf 2: Hlavní motiv k návštěvě muzea	34
Graf 3: Způsoby získání informací o muzeu	35
Graf 4: Doprovod návštěvníka	36

Graf 5: Účel návštěvy muzea	36
Graf 6: Počet návštěv muzea	37
Graf 7: Přijatelnost cen za vstupné/jízdu vláčkem/expozice	37
Graf 8: Spokojenost návštěvníků s jednotlivými okruhy prohlídek a službami	39
Graf 9: Doporučení muzea známým	42
Graf 10: Budoucí zopakování návštěvy muzea respondentem	42
Graf 11: Věková kategorie	43
Graf 12: Pohlaví	43
Graf 13: Místo trvalého bydliště	44

IV. Seznam příloh

Příloha 1: Písemný dotazník

V. Přílohy

Příloha 1: Písemný dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Pro účely mé bakalářské práce s názvem „Montánní turismus jako příležitost pro tvorbu nových produktů cestovního ruchu“, kterou zpracovávám, Vás prosím o vyplnění dotazníku, týkajícího se Hornického muzea Příbram.

Vaše odpovědi jsou zcela anonymní a vyplnění dotazníku Vám potrvá asi 10 minut. Předem děkuji za Váš čas.

- 1) Co se Vám vybaví, když se řekne Příbram?
- 2) Jaký je Váš hlavní motiv k návštěvě Hornického muzea Příbram?
 - a) poznání, vzdělání
 - b) historie
 - c) zájem o technické památky
 - d) zájem o důlní památky
 - e) zábava
 - f) volný čas strávený s rodinou
 - g) náhodou jsem navštívil/a
- 3) Odkud jste se o Hornickém muzeu Příbram dozvěděl/a? *(Možno uvést více odpovědí.)*
 - a) propagační materiál
 - b) televize
 - c) internet
 - d) rádio
 - e) od známých
 - f) vím o něm už dlouho
 - g) jiné:
- 4) S kým přijíždíte?
 - a) sám
 - b) s partnerem/partnerkou
 - c) s rodinou (dospělí a děti)
 - d) s rodinou (dospělí)
 - e) se známými
- 5) Co jste navštívil/a v Hornickém muzeu Příbram? *(Možno uvést více odpovědí.)*
 - a) prohlídky v dolech
 - b) sezónní akce (např. Vánoce/Velikonoce v hornickém domku)
 - c) jiné akce (např. doprovodné programy, výstavy)
 - d) jiné:

- 6) Kolikrát jste navštívil/a Hornické muzeum Příbram?
 a) jedenkrát
 b) dvakrát
 c) třikrát a více
- 7) Jsou pro Vás ceny za vstupné/jízdu vláčkem/expozice přijatelné?
 a) ano
 b) spíše ano
 c) spíše ne
 d) ne
- 8) Popište pocit, který jste měl/a při prohlídce nebo návštěvě Hornického muzea Příbram:
- 9) Vyjádřete prosím Vaši spokojenost s jednotlivými okruhy prohlídek a službami Hornického muzea Příbram: *(v každém řádku udělejte jeden křížek dle Vaší spokojenosti)*

	spokojený/á	spíše spokojený/á	spíše nespokojený/á	nespokojený/á	nemohu posoudit
prohlídka na Ševčinském dole					
prohlídka na dole Anna					
prohlídka na dole Vojtěch					
výklad průvodce					
množství informací					
osvětlení expozic					
velikost písma na štítcích a tabulích v areálech HM					
časová náročnost					
možnost si něco vyzkoušet					
program pořádaných akcí					
suvenýry					
parkování					
možnost občerstvení					

10) Co se Vám v průběhu návštěvy líbilo nejvíce?

11) Co by se v Hornickém muzeu Příbram mělo zlepšit?

- 12) Doporučil/a byste návštěvu Hornického muzea Příbram svým známým?
- a) ano
 - b) ne
- 13) Chystáte se v budoucnu návštěvu Hornického muzea Příbram zopakovat?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 14) Kolik je Vám let?
- a) do 16 let
 - b) 16 – 25 let
 - c) 26 – 45 let
 - d) 46 – 65 let
 - e) nad 65 let
- 15) Jste:
- a) žena
 - b) muž
- 16) Místo Vašeho bydliště se nachází:
- a) v Příbrami
 - b) v okrese Příbram
 - c) ve Středočeském kraji
 - d) jinde v České republice – uveďte kraj:
 - e) v zahraničí

Děkuji za spolupráci a přeji pěkný den.

Veronika Adamcová